Агазеҭ шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АԤСНЫ

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аԥснымедиа»

2024 ш. сентиабр 12 № 69-70 (21 576)

Аизыҟазаашьақәа рымпыл – ҳгәашә аԥхьа

Аԥсны–Урыстәыла

Иҿыцӡоу ҳҭоурых аҿы Аԥсни Урыстәылеи реизыҟазаашьақәа рыжәӷан иаатҵалон ԥсҭҳәақәак, аха урҭ политикатә ԥшаласқәак нарыҵасуан, иахьца-иахьаа умбо, еимбӷьыжәааауан, амш еилгон, амра каххаа ишыԥхац иԥхон. Уажәгьы ус иҟалоит ҳәа агәыӷра ыҟоуп. Иҟалазеи? Абарҭ амшқәа рзы аинтернет қәыԥшылараҿы иахыҵәеит сентиабр 1 инаркны Урыстәыла иҟанаҵоз афинанстә цхыраара ааннакылеит ҳәа. Убри инамаданы, Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Сергеи Шамба имҩаԥигаз абрифинг аҟны тема хадас иҟан «Урыстәылатәи Афедерациа Ахада Иусбарҭа анапхгаҩы ихаҭыԥуаҩ Дмитри Козаки Аԥсны Аҳәынҭқарра Ахада Аслан Бжьаниеи реилацәажәара аԥкаанҵа» ҳәа хыс иаманы мышқәак раԥхьа асоциалтә ҳақәа Аԥснытәи рсегмент аҿы ицәырҵыз аусшәҟәы.

Ажәа анҳәатәха

«Сара сыхьӡала еиԥш, Аҳәынҭқарратә шәарҭадара Ахеилак амаӡаныҟәгаҩи Аҳәынҭқарра Ахада ихьӡалеи ҳтәыла аоппозициатә, аполитикатә, ауаажәларратә усзуҩцәа рнапы зҵарҩыз акьаад ааит. Дара иарбоу аусшәҟәы иазҵаауан. Убри инамаданы иацы, цәыббрамза 2 рзы адәныҟатәи аусқәа Рминистрраҿы аиԥылара ҳаман. Уи рхы аладырхәит Рауль Лолуа, Кан Кәарчиа, Адгәыр Арӡынба, Омар Смыр. Саатки бжаки инарзынаԥшуа инарҭбааны, инҭкааны, акы бжьамыжькәа иарбоу азҵаарала ҳаицәажәон.

Ҳара ари аофициалтә усшәҟәуп ҳәа ҳазхәаӡом, убри аан, уаҟа иқәыргылоу азҵаарақәа, изныкымкуа уажәаԥхьагьы еиуеиԥшым аиԥыларақәа рҿы ирылацәажәахьан, Аԥсны Аҳәынҭқарра Ахада Урыстәылатәи Афедерациа Ахада Иусбарҭаҿы аиԥыларақәагьы уахь иналаҵаны. Излацәажәоз ҳхахьы иаҳгаз ахыдҵақәа рынамыгӡара ҳаизыҟазаашьақәа еицәартәыр шалшо акәын», – иҳәеит Сергеи Шамба.

«Цәыббрамза 1 инаркны хырҳарҭақәак финансла реиқәыршәара аанкылоуп. Уи зыдҳәалоу аҳақьымцәа, арҵаҩцәа, амчратә усбарҭақәа ухәа роуп. Иара убас, шьҭарнахыс есҽынра зда ԥсыхәа ҳамамкәа иаҳадгыло афымцамч Урыстәылантәи аашьҭра азҵаара азбарагьы ауадаҩрақәа аҵлоит. Уи ахәԥса ахшәаара коммерциатә шьаҭала имҩаԥгатәхоит», – иазгәеиҭеит Сергеи Шамба.

Сергеи Шамба иажәақәа рыла, Урыстәыла адгылаҩ иаҳасабала Аԥсны аганахьала агәынамӡара шьақәгылеит. «Ари уаанӡа иҟаз акәӡам. Ибзиани исгәалашәоит, Аԥсны ахьыԥшымра азхаҵара ашьҭахь Урыстәылатәи ауаажәлларратә еилазаара шаҳзыҟаз. Уи аҩыза иахьа иҟаӡам. Зегьы ҳахәҭаа алоуп ас еиԥш аҭагылазаашьа ашьақәгылара. Шәааи, ҳаицхыраны, ҳамчи ҳахшыҩи еилаҵаны ҳеазхьаԥшаԥ ишьақәгылаз аҭагылазаашьа арҿеира. Уи ҳара зегьы иаҳзеиԥшу аинтересқәа ирыҟәшәоит. Иахьа ҳанхоит иуадаҩу, есааира зеиҭазкуа адунеи аҿы. Ашәарҭарақәа рацәоуп Аԥсны азы мацара акәымкәа, ауаатәыҩса зегьы рзы. Адунеизегьтәи асистема аиҭеиҿкаара есымша аглобалтә проблемақәа ацын, ҳаргьы иаҳхьымсыр аушам», – иазгәеиҭеит аҭыхәтәан атәыла адәныҟатәи аусқәа рминистр.

Иара убри Аинфоцентр аҟны Аԥсны Ашәарҭадара Ахеилак амаӡаныҟәгаҩ Рауль Лолуа имҩаԥигаз абрифинг аан иҳәеит: «Урыстәылеи ҳареи ҳаизыҟазаашьақәа еиӷьаҳҭәалароуп. Аусшәҟәы асоциалтә ҳақәа рахь ишнанагаз атәы ҳаҭцаауеит».

Урыстәыла абыржәы еихнагаз ашьаҿақәа Аԥсны ашәарҭадара азҵаарақәа ирыхьӡыксуама ҳәа ишьтыхыз азҵаара аҭакс, Лолуа иазгәеиҭеит: «Ҳтәылақәа рыбжьара аизыҟазаашьақәа жәпакы анапы рыҵаҩуп, убрахь иналаҵаны ашәарҭадара иаҵанакуагьы»

Ишдыру еиԥш, 2008, 2014 шықәсқәа рзтәи аиқәышаҳатрақәа инарықәыршәаны, Аԥсны игылоуп Урыстәылатәи абжьбатәи арратә база, Урыстәыла Ашәарҭадара Афедералтә Маҵзура Аҳәаахьчаратә усбарҭа, еицаҳахьчоит аҳәынҭқарратә ҳәаа, ишьақәгылоит ашәарҭадара азеиԥш қәыԥшылара. Урыстәыла афинанстә цхыраара ӷәӷәа рнаҭоит атәылахьчара Аминистрра, аҩнуҵҟатәи аусқәа Рминистрра, Аҳәынҭшәарҭадара Амаҵзура. «Иаҳхаҳмырштыроуп, Урыстәылатәи Афедерациеи Арбџьар Мчқәеи Кәыдры аиҩхаа аҩадатәи ахәҭа аҭарцәреи атерриториатә акзаара ашьақәыргылареи рҿы ишьацхрааз. Ҳамчратә усбарҭақәа афинанстә цхыраара бзиа роуит. Уажәы уи аганахьала агәтынчымра цәырҵит. Уаҩы иҳәар ауеит, аҳақьымцәа, арҵаҩцәа, акультуреи асоциалтә усхки русзуҩцәа руалафахәы финансла аиқәыршәара аанкылоуп ҳәа».

Лолуа иажәақәа рыла, аԥсуа ган инанагӡеит Урыстәылеи Аԥсни рзакәанқәа реишьаршәаалара Аԥсны асоциал-економикатә рҿиара Апрограммаҿы иарбоу апунктқәа реиҳарак. «Аха иҟоуп ирыдрымкылац азакәанқәа рпроектқәа. Урҭ Жәлар Реизараҿы ишьҭоуп. Адокументқәа зегьы рҿы, 2022-2025 шықәсқәа рзы Аԥсны асоциал-економикатә рҿиара Аҳәынҭпрограмма анагӡаразы Урыстәылеи Аԥсни Реиқәышаҳатраҿы иарбоуп Аԥсны ахахьы иагаз ахыдҵақәа нанамыгӡар, Урыстәылатәи аган азин шаиуа афинанстә цхыраара аанкылара хырхарҭақәак рыла».

«Урыстәылеи ҳареи ҳаизыҟазаашьақәа ҳарӷәӷәалароуп, еиӷьаҳҭәалароуп. Ҳәарас иаҭахузеи, асеиԥш иҟоу аҳәынҭқарақәа урҭ ирыхәом. Убасҵәҟьа ҳаизыҟазаашьақәа рзеиӷьтәуам асоциалтә ҳақәа, аинформациатә маҵзуракәа, ателеграм-каналқәа рҿы еиуеиԥшым аххәаақәа, аҳцәажәаракәа», – иҳәеит иажәа ахыркәшамтаз.

Аҭакԥхықәра – ахахьы

Ҳазҭоу ашықәс аамзы рыҩнуҵҟала Ареспубликатә биуџьет анагӡара азҵаарақәа ирызкын атәыла Аԥыза-министр Алеқсандр Анқәаб иҟны аиԥылара. Аԥыза-министр ихаҭыԥуаҩ, афинансқәа рминистр Владимир Делба иарбоу аамҭала абиуџьет анагӡара аихшьалақәа, иалагалахаз ахашәалақәеи ахарҵқәаеи рзы адырра ҟаиҵеит. Аԥыза-министр иара убас 2024 шықәсазы иааз Урыстәылатәи афинанстә цхыраара ахышәа-ҵышәеи уи азырхареи рзы адырра иҭан.

(Алгарҭа 2-тәи ад.)

Аԥсны Жәлар Реизара ааԥхьара

Адепутатцәа ражәа

Абарҭ амшқәа рзы атәылаҿы излацәажәо адокумент – Аԥкаанҵа ҳәа изышьҭоу инамаданы, аимак-аиҿаккәа рыгәҭа иҟалеит Аԥсны Жәлар Реизара аусурагьы. Жәлар ралхыҩцәа русура дасу ишиҭаху ахәшьара аиҭоит. Ахәҭачқәа ҳаҽрылаҳамгалап, мамзаргьы аимак-аиҿак мҽыӷ цәырҳамгап. Жәлар Реизара Аԥсны Аҳәынҭқарра атәылауаа рмилаҭтә интересқәа ахьчоит, аринахысгьы ус акәхоит. Ҳара урҭ ргәаҳәаракәа, ргәыӷрақәа, ргәаҭахрақәа мҩаԥызгауа ҳауп. Аԥсны Жәлар Реизараҿы аекономикеи аусура егьырҭ ахкқәеи рырҿиара иазку, акырӡа зҵазкуа аԥшьгамҭақәа амҩа рырҭом ҳәа ирҳәо аҵабырг иақәшәом, изакәызаалак критикак азычҳауа иҟам. Ҳтәылазы, аидгыларатә еизыҟазаашьақәа рзы хәарҭара злоу зегьы адепутатцәа рыдгылоит.

Ҳара хықәкыс иҳамоуп Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә Еизара апалатақәа рыҩбагьы рҟынтәи ҳҩызцәеи ҳареи апарламентбжьаратә еицәажәаракәа ҳаԥхьаҟагьы рыргәгәара. Иахьа ҳаизыҟазаашьақәа ргәаала аҿиара иаҿуп. Уи ахәшьара аҳтоит. Ҩышықәса мачк инарыцны рыҩнуҵҟала Аԥсны Жәлар Реизара Аиҳабы Лаша Ашәба аԥхьа днаргыланы ҳделегациа аофициалтә визит мҩаԥысит Урыстәылатәи Афедерациа ашҟа, иара убас Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә Еизара Аҳәынҭқарратә Дума Ахантәаҩы Виачеслав Володин ихадараҿы дыҟаз аделегациа Аԥсныҟа иааит.

Абарҭ аиҭанаиааирақәа раан атәылақәа рыҩбагьы рпарламентқәа рнапхгаҩцәа рнапы аҵарҩит Аԥсны Жәлар Реизареи Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә Еизара Аҳәынҭқарратә Думеи рыбжьара аусеицуразы Аиқәышаҳатра. Иазгәаҳҭоит Аԥсны Жәлар Реизареи Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә Еизара Афедерациа Ахеилаки рыбжьара асеиԥш иҟоу аиқәышаҳатра шрыбжьоу.

Аԥсны Жәлар Реизареи, Урыстәылатәи Афедерациа Афедералтә Еизара Афедерациа Ахеилаки, Аҳәынҭқарратә Думеи рыбжьара иаԥҵоуп, аус руеит аусеицуразы иаиԥмырҟьаӡакәа аус зуа акомиссиақәа.

Апроцессқәа рацәак хшыҩзышьҭра рзыҟазымҵауа, мамзаргьы «инаӡам, иҟаҵам атәы зҳәауа», иргәалаҳаршәоит Аԥсны Аҳәынҭқарреи Урыстәылатәи Афедерациеи рыбжьара азеиԥш социал-економикатә қәыԥшылара ашьақәыргылара Апрограмма инақәыршәаны, Аԥсны Жәлар Реизара адепутатцәа шрыхәаԥшхьоу, ишрыдыркылахьоу ҵыхәаԥҵәала аԥхьарала азакәанқәа 25, жәпакы рыхәаԥшра ишаҿу. Абри инаваргыланы, адепутатцәа аҟаҵарақәа рыдыркылахьеит, ауаажәларра рыҩнуҵҟа рацәак ирылаҵәаны иҟам азҵаарақәа атәылауаа деилыркааразы аусура мҩаԥыргахьеит. Арҭ азҵаарақәа ыҟәгылоуижьҭеи акыршықәса ҵуеит. Абарҭқәа зегьы аамҭеи аԥхӡы нкаҭаны аусуреи рҭахуп.

Иазгәаҳҭоит, акырӡа зҵазкуа аҳәынҭқарратә усмҩаԥгатәқәа жәпакы, Аԥсны ахьыԥшымра Жәларбжьаратәи азхаҵара 15 шықәса ахыҵра, Аԥсны Аиааиреи Ахьыԥшымреи Рымш 30 шықәса ахыҵреи реиԥш иҟақәоу раан, Урыстәылатәи аофициалтә делегациақәа хадара рзыруан хьыӡхаала Афедерациа Ахеилаки Аҳәынҭқарратә Думеи рҟнытә ҳҩызцәа. Ҳара иҳабжьоуп занааҭла, еиҩызарала аизыҟазаашьа бзиақәа.

Ҳаиҩызара, ҳаиашьара аамҭеи аицықәԥареи иԥыршәахьеит. Аԥхьаҟа ишьҭоуп Аԥсны аҭеицәа ззықәԥо аиааирагьы. Урҭ рахьтә аӡәырҩы азеиԥш ус рхы акыырҵахьеит. Ҳара ҳазиашоуп аидгыларатә уалԥшьа, аԥхьаҟагьы иацаҳҵалоит аҳәынҭқаррабжьаратә еицәажәара, апарламентбжьаратә еицәажәара, ихадароу акәзар – ҳажәларқәа реиҩызара аҳхраара. Атәылауаа зегьы, аҭакԥхықәра зду амаҵуруаа, атәыла аполитикатә мчқәа зегьы рахь ҳхы ҳархоит, ҳагьрыԥхьоит аҟәышра аадырԥшырц, дара-дара, ҳҩызцәа рганахьала рхымҩаԥгашьақәеи рҳәамҭақәеи рҟны аҽынкылара рымазарц.

Акьыԥхь иазирхиеит
Б.Кациа

«Аҧсны»
№ 69-70 (21 576) | сентиабр 12 2024 шықәса

Шәаҧхьа зегь раҧхьа
apsnygazeta@mail.ru

Аизыҟазаашьақәа рымпыл – ҳгәашә аҧхьа

(Алгарҭа)

2022 – 2025 шш. Аҧсны асоциал-економикатә ҿиара ацхыраара иазку Аҳәынҭқарратә программа анагӡаразы Аҧсни-Урыстәылеи реиқәшаҳаҭра инақәыршәаны, аҧсуа ган аҩ-ҳәынҭқаррак рзакәанҧҵарақәа реишьашәалара Апрограмма иадҳәалоу аиқәшаҳаҭра аҧҟарақәа рынагӡара ианацәхьаҵ аамҭазы, Урыстәылатәи Афедерациа аекономикатә ҿиара Аминистррa афинанстә цхыраара Аҧсны афинансқәа Рминистррa ахәҭакахьала, мамзаргьы инагӡаны азоужьра аанкылара азин амоуп.

Зынагӡара аҿҳәара нанҳәамза 1, 2024 шықәса рзы ихыркәшахаз азакәанҧҵарақәа реишьашәалара Апрограмма хазы игоу апункҭқәа аҧсуа ган ала иахьынагӡамхаз инамаданы, Урыстәылатәи аган агәабзиарахьчара, аҵарадырра, акультура, аспорт, ауааҧсыра рсоциалтә маҵзура уҳәа аусхкқәа рыла аҳәынҭқарратә усбарҭақәа рҿы аус зуа хазы игоу акатегориақәа ирыҵанакуа аусзуҩцәа есымзатәи руалафахәы иаҟароу афинанстә цхыраара азоужьра аамҭала иаанкылеит. Нанҳәамза мацаразы иарбоу аҭаххара 141,7 млн. мааҭ рҟынӡа инаӡоит. Хәҭакахьала, Урыстәылатәи афинанстә цхыраара аамҭала ишаанкылахазгьы, аҧсуа ган асоциалтә усхк аусзуҩцәа зегьы руалафахәы ашәаразы абиуџьеттә хыдҵа нанагӡалоит, егьырҭ абиуџьеттә ныхтәқәа реиҵатәрагьы уахь иналаҵаны, избан акәзар, асоциалтә ҵакы змоу аныхтәқәа абиуџьеттә системазы ихьчоу ныхтәқәаны иҟоуп. Ҳазҭоу ашықәс нҵәаанӡа ари аицҵалыҵ 700 млн. мааҭ иреиҳахоит. Абри азы адырра ҟанаҵоит Аҧсны Аминистрцәа Реилазаара аофициалтә саит.

Азакәанқәа «еицымкәашеит»

Аҧсны афинансқәа Рминистррa ҵарала аицеиқәыршәара ахьаанкылахаз азы адырра ҟанаҵеит: агәабзиарахьчареи, аҵареи, акультуреи, аспорти, асоциалтә маҵзуреи рганахьала Аҧсны аҳәынҭқарратә усҳәарҭақәа русзуҩцәа ркатегориақәак ҵарала реиқәыршәаразы Аҧсни Урыстәылатәи Афедерациеи реиқәышаҳаҭра 2015 шықәса апрель 14 азы анапы зҵаҩыз, 2016 шықәсазы амч зауз, ишьақәнаргылоит Урыстәылатәи афинанстә цхыраарала абарҭ аусзуҩцәа руалафахәы ашьҭыхшьа. 2016 шықәса инаркны Аҧсуа ган иара ахатәы малқәа рыла иалнаршоит 2014 шықәсазтәи ауалафахәы ашәага-зага ала асоциалтә усхк аусзуҩцәа ауалафахәы рызшәара. Анаҩс ауалафахәы ашьҭыхра аетапқәа зегьы мҩаҧысуан ҵарала аицеиқәыршәарала. 2022 шықәсазы Аиқәышаҳаҭра аиҭакрақәа алагалан. Уаҟа аҧсуа ган ауалафахәы ашьҭыхра ҵарала аицеиқәыршәара ашәага-зага азышьақәыргылан абасала: 2022 шықәсазы – 15 %, 2023 – 35 %, 2024 – 70 %, 2025 – 85 %. Убри аан, 2021 шықәсазынӡа иаарышьҭуаз Урыстәылатәи афинанстә цхыраара амҽхак 1, 3 миллиард шьаҭатә ҟаҵарбаны иаанхоит. Убри аан, аиқәышаҳаҭра арбаракәа инарықәыршәаны ҵарала аицеиқәыршәаразы аҧҟаракәа хазы еиқәыршаҳаҭын.

2022 шықәса август 4 азы, 2022-2025 шықәсқәа рзы Аҧсны асоциал-економикатә рҿиара ишьақәырҕәҕәаз аҳәынҭқарратә программа анагӡаразы Аҧсни Урыстәылатәи Афедерациеи рыбжьара аиқәышаҳаҭра анапы аҵаҩын уи анагӡаразы. Аиқәышаҳаҭра аҧҟаракәа рыла Урыстәылатәи аган ахы иаднаҵеит асоциал-економикатә рҿиара Апрограмма аусмҩаҧгатәқәа ҵарала реиқәыршәара, иара убас уахь иналаҵаны аныхтәқәагьы.

Аҧсны ахыдҵақәа ируакуп 2014 шықәсазтәи аиқәышаҳаҭра аҧҟаракәа рыла ишьақәыргылоу азакәанқәа реишьаршәалара апрограмма анагӡара. Уи апункт 5.1 иазҧхьагәанаҭоит Урыстәылатәи аган азин шамоу хәҭакахьала мамзаргьы инхарҭәаан ахыдҵақәа нагӡамхар афинанстә цхыраара шааннакылауа, убрахь иналаҵаны аишьаршәалара апрограммалагьы.

Ахыдҵақәа реиҟаратәра

Урыстәыла Аҧсныҟа афинанстә цхыраара ахәҭак аанкылара аҩганктәи аизыҟазаашьақәа реибарххара аанагом, аус злоу аҩ-ҳәынҭқаррак рхахьы иргаз ахыдҵақәа рынагӡара ауп ҳәа иазгәеиҭеит ателеканал РБК аинтервиу азҭаз Урыстәылатәи Афедерациа адәныҟатәи аусқәа рминистр Сергеи Лавров.

«Сара иахьа ишьақәгылаз аҭагылазаашьа аҩ-ҳәынҭқаррак реизыҟазаашьақәа реибарххара иадҳәалоуп ҳәа исыҧхьаӡаӡом. Уажәаҧхьа ҳазлацәажәоз сазыхынҳәуа, иазгәасҭарц сҭахуп: уи аганқәа ирыбжьарҵаз аиқәшаҳаҭракәа рынагӡара ауп. Иҟоуп Аҳәынҭқарра Ахада ила ишьақәырҕәҕәоу, аҩ-ҳәынҭқаррак реиҳабыракәа зыдгылаз аиқәшаҳаҭракәа. Аҩ-ҳәынҭқаррак рпарламентқәа рҿы аратификациа иахысхьоу арҭ аиқәшаҳаҭракәа инарықәыршәаны, аҩ-тәылак досы рхатә хыдҵақәа рымоуп. Аус злоу иарбоу ахыдҵақәа рынагӡара алыршара ауп, Аҧснытәи ҳҩызцәа уи шьахәлаҵәҟьа еилыркаауеит», – иҳәеит Сергеи Лавров.

Иара, нанҳәамза алагамҭазы Аҧсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Сергеи Шамба ҩаҧхьа имаҵураҭыҧ ахь ихынҳәра анидиныҳәалоз, уи Урыстәылаҟа ианизыманшәалоу аамҭазы ааҧхьара шиҭаз азы адырра ҟаиҵеит. «Агәра ганы сыҟоуп, хара имгакәа, мышқәак, мчыбжьык ирхымгакәа, ус еиҧш иҟоу аиҧылара еиҿаҳкаап ҳәа. Жәаҳәарада, егьырҭ ҳусбарҭақәагьы Аҟәатәи рколлегацәеи дареи иарбоу азҵаара иадҳәаланы аусура мҩаҧыргоит. Аха даҽазныкгьы исҳәоит, зегьы ирыцку, — аҳәынҭқарракәа рхадацәа ишьақәдырҕәҕәаз, ирыбжьарҵаз аиқәшаҳаҭракәа зегьы рынагӡара алыршара ауп», — инаҵшьны иазгәеиҭеит Урыстәылатәи Афедерациа адәныҟатәи аусқәа рминистр Сергеи Лавров.

Аҧсынгьы – ихьыҧшым ҳәынҭқарроуп

Урыстәылатәи Афедерациа Аҳәынҭқарратә Дума адепутат, Акоммунисттә партиа афракциа ахаҭарнак Александр Иушьченко RTVI акорреспондент диҿцәажәо, наҟ-ааҟ аӡбаратә зыӡбакәа разхаҵаразы аиқәшаҳаҭра аратификациа азура аҵакы ахадара азгәеиҭеит. Уи, аиурисдикциақәа реишьашәалара ахымҧадатәра анаҩс, Аҧсны ихьыҧшым аҳәынҭқарра астатус шамоу атәгьы ухамыштуазароуп ҳәа инаҵшьны иазгәеиҭеит. «Аҧхьа иргыланы, наҟ-ааҟтәи аӡбаратә, арбитражтә зыӡбақәа разхаҵаразы аиқәшаҳаҭра аратификациа азура иадҳәаланы иазгәаҭатәу абри ауп. Ииашоуп, арбитражтә ӡбарҭақәа аишьашәалара рҭахны иҟоуп, аха усҟан иаххамыштып, Аҧсынгьы – ихьыҧшым ҳәынҭқарраны ишыҟоу. Иаҳҳәап, Урыстәылатәи аӡбарҭақәа риурисдикциа Аҧсны иахьаҵанакуа аусура иалагеит, усҟан логикала ухәыцуазар, Аҧснытәи аӡбарҭақәа риурисдикциагьы Урыстәыла иахьаҵанакуа аус ауларoуп. Иҟоуп адискуссиа, иҟоуп азҵаара, сара сгәаанагарала, уи Урыстәылеи Аҧсни рпарламентарицәа реиҩызара агәыҧ аҳәаақәа ирҭагӡаны алацәажәара мҩаҧгазар алшоит. Ҭыҧк аҿы агыларагьы ҟалаӡом.

Еиҭамҵуа акоммерциатә мазара аҵьармыкьаҿы Урыстәылатәи аинвесторцәа рзы иҟоу аҧкрақәа ирыдҳәаланы акәзар, Урыстәыла атәылауаа иарбанызаалак еиҭамҵуа акоммерциатә мазара аархәар рылшоит (анаплакы, мамзаргьы аусура иазхиоу асасааирҭа). Ааи, иҟоуп аимак-аиҿак зцу азҵаара апартаментқәа ирыдҳәаланы, сақәшаҳаҭуп, азакәан адкылара аҭахуп, аха ашьақәыргылашьа аҧсахрақәа алагалара убасҵәҟьа ихымҧадатәиуп. Арҽеира аҭахуп урҭ рхыҧхьаӡарагьы (иаразнак жәанызықьла акәымкәа, аҧышәаратә проектқәа рыла иалагатәуп). Иааизакны апроблема алацәажәара аҭахуп. Аха сара араҟа исызцәырҵуеит азҵаара:

Урыстәыла ирыдыркылахьоума апартаментқәа рзы азакәан? Уи, сара иахьынӡаздыруа, абар шьҭа изнықымкәа Аҳәынҭқарратә Думахь ахәаҧшреи адкылареи рзы инарышьҭхьеит, аха убасҵәҟьагьы ихьадырҽуан, избан акәзар, уи ишахәҭоу ала аус адулаӡамызт азы. Урыстәылатәи аиуристтә хаҿқәа рыла Аҧсны иахьаҵанакуа аинвестициатә проектқәа рынагӡара иадҳәаланы акәзар, аинвестициатә климат азы азакәан аредакциақәа руак аҿы – исыздыруам, уи арҽеира иахысу-иахымсу, Аҧсны ашҟа инеиуа аҳәааанырцәтәи аинвестор 25 шықәса рыҩныҵҟа, аха нас иарбоу аҿҳәара иахьынӡаздыруа 8 шықәса рыла ирыҧсахит – иназыҵҵоу ахәҧсазы ашәахтәгьы уахь иналаҵаны, ашәахтәқәеи, егьырҭ ашәатәқәеи, алагалақәеи рҟынтәи рхы иақәиҭхоит ҳәа иарбоуп. Нас аҭыҧантәи абизнес ҿиашьас иамоузеи усҟан? Зынӡа иҧсыр аума? Ҳәара аҭахума, аҭыҧантәи ауааҧсыра агәынамӡара аадырҧшуеит, иақәшаҳаҭӡам, убри аҟнытә аганқәа еицырзеиҕьны еизааибагароуп. Аҧснытәи апарламентарицәеи ҳареи 3 шықәса рыҩныҵҟа Аҧсны азакәанҧҵареи Урыстәылатәи Афедерациа азакәанҧҵареи реишьашәалара ашьаҭала Аҧсни Урыстәылатәи Афедерациеи рыбжьара азеиҧш социал-економикатә ҵакыра аҳәаақәа ирҭагӡаны мҽхакы ҭбаала аусура мҩаҧаагеит. Сара иахьынӡаздыруа, Аҧсны Жәлар Реизара-Апарламент ала, апрограмма анагӡара аҳәаақәа ирҭагӡаны, аҵыхәтәантәи аҧхьарала ирыдыркылахьеит 27 инареиҳаны азакәанқәеи аиқәшаҳаҭракәеи, апроктқәа рыхәҭак аҳәаҧшразы ирхианы иҟоуп. Аҧсуа жәлар ркolорити ркультуреи рыхьчара алзыршо аҩганк еицырзыфеидоу аусеицуреи аидгылареи раҳасабала ауп ишымҩаҧыслаша. Избан акәзар, ҳара ҳтәылауаа Москвеи Шәачеи зегьы зымҽхазкыз аурбанизациатә ргылара абаразы акәымкәа, абри аколорит абаразы ауп уахь изцало. Уаҟа иҟоу аҭыҧантәи ауааҧсыра рхыҧхьаӡара 250 – нызқьҩык рҟынӡа ауп иахьыназо. Урҭ Урыстәылеи дареи русеицурала уаҵәтәи рҧеиҧш зеиҧшрахо дара иазхәыцуеит.

Акыҧхь иазирхиеит
Б.Қаџьиа

Аусеицуреи аиҩызареи рымҩала

Адипломатиатә еизыҟазаашьақәа – 16 шықәса

Урыстәылатәи Афедерациеи Аҧсны Аҳәынҭқарреи ацҳаражәҳәартақәа рыҩаӡараҿы адипломатиатә еизыҟазаашьақәа рыбжьарҵеижьҭеи 16 шықәса ҵит.

«Ари амш аҩтәылак рзы акыр зҵазкуа аҭоурыхтә ҵакы амоуп. Уи иарҵабыргит ҩ-жәларык мҽхакы ҭбаала аусеицура аҿиареи арҕәҕәареи рзы ирымоу агәазыҳәара, Аҧсни Урыстәылатәи Афедерациеи рыбжьара астратегиатә еиҩызареи еидгылара ауасхыр шьҭанаҵеит», – ҳәа аҳәамҭа ҟанаҵоит Аҧсны адәныҟатәи аусқәа Рминистрра.

«Иахьа ҳара Аҧсни Урыстәылеи русеицура ҧхьаҟатәи аҧеиҧш бзиахоит ҳәа ҳҳәаратәы ҳаҟоуп. Аҳәынҭқаррақәа рыҩбагь шьаҿа-шьаҿала аҳәынҭқаррабжьаратә, аиҳабырабжьаратә еиқәшаҳаҭрақәа ҵаҵҕәыс иҟаҵаны, активла аполитикатә еиҿцәажәаракәа мҩаҧыргоит. Аҧсны аҧхьаҟагьы гәҭакыс иамоуп аҩ-ҳәынҭқаррак интересс ирымоу аусхкқәа зегьы рырҿиара, арегион аҿы ашәарҭадареи аҭышәынтәаларeи рышьақәгылаpазы аусеицура арҕәҕәара. Агәрагара ҳамоуп, Аҧсны Аҳәынҭқарреи Урыстәылатәи Афедерациеи рыбжьара аусеицура ҧхьаҟагьы аҿиара ду шаиуа», - ҳәа иазгәаҭоуп Аҧсны адәныҟаполитикатә усҳәарҭа аҳәамҭаҿы.

Аҧсни Урыстәылеи ҩ-ганктәи русеицура аиқәшаҳаҭра-зинтә шьаҭа иаҵанакуеит 100 инареиҳаны адокументқәа, 2008 шықәса цәыббра 17 азы анапы зҵаҩыз аиҩызареи, аусеицуреи, аицхыраареи рзы Аиқәшаҳаҭреи 2014 шықәса цәыббра 24 азы анапы зҵаҩыз аидгылареи астратегиатә еиҩызареи рзы Аиқәшаҳаҭреи налаҵаны.

Иҧсҭазаара далҵит Альберт Тополиан

90 шықәса дшырҭагылаз иҧсҭазаара далҵит еицырдыруа аҳәынҭқарратә, ауаажәларатә усзуҩ, Аҧсны Иреиҳаӡоу Асовет Ахантәаҩы ихаҭыҧуаҩ (1992-1996), Аҧсны Афырхаҵа Альберт Тополиан.

Тополиан Альберт Гаспар-иҧа диит Аҟәа, 1935 шықәсазы. Аҟәатәи абжьаратә школ № 2 далгеит. 1953-1959 шықәсқәа рзы Еревантәи аҳәынҭқарратә медицинатә институт аҟны аҵара иҵон. 1959-1964 шықәсқәа рзы аррамаҵзура ихигон аполкаҿтәи ҳақьымк иаҳасабала. 1964-1967 ш.ш. рзы Аҟәа ақалақь ацхыраара ласы астанциа аҷаҧшьаҩ ҳақьымс, аҳақьым еиҳабыс аус иуан. 1976-1990 шықәсқәа раан Аҟәатәи ақалақьтә хәышәтәырҭаҿы кардиологын.

1990 шықәсазы еиҿикааит ерманцәа ркультура-гәыҳалалратә еилазаара «Крунк», хадарагьы азиуан 2001 шықәсазынӡа. 1991 шықәсазы Аҧсны Иреиҳаӡоу Асовет адепутатс далхын.

1992-1996 шықәсқәа рзы Аҧсны Иреиҳаӡоу Асовет Ахантәаҩы ихаҭыҧуаҩыс, Аҧсны Жәлар Реизара Аиҳабы ихаҭыҧуаҩыс дыҟан. 1992-1993 шықәсқәа рзы Аҧсны атәылахьчара Аҳәынҭқарратә еилакы ахантәаҩы дихаҭыҧуаҩын.

А.Тополиан дыруаӡәкуп аҧсуа ар ирылаз амаршал И.Х. Баграмиан ихьӡ зхыз аерманцәа рбаталион аиҿкааҩцәа. 1996-1999 шықәсқәа рзы Аҧсны Аҧыза-министр ихаҭыҧуаҩыс дыҟан. 2001-2002 шықәсқәа рзы – Аҧсны аҿари, аспорти, акурортқәеи русқәа рзы аминистрс. Ианашьоуп «Ахьӡ-Аҧша» аорден аҩбатәи аҩаӡара.

Аҧсны Ахада Аслан Бжьаниа еицырдыруа ауаажәларратә, аполитикатә усзуҩы, Аҧсны Афырхаҵа Альберт Тополиан иҧсҭазаара дахьалҵыз инамаданы адышшылара ҟаиҵеит. Уаҟа иазгәаҭоуп:

«Ахәшьара аҭара уадаҩуп ҳҳәынҭқарра ашьақәгылареи, аҿиареи, амилаҭқәа рыбжьара аҳәоуеиқәшәареи рганахьала Альберт Гаспар-иҧа илагаламҭа. Уи Аҧсны Раҧхьатәи Ахада Владислав Арӡынба дицнагаҩ иашан, Аҧсны жәлар Рџьынџьтәылатә еибашьра аан атәылахьчара Аҳәынҭқарратә еилакы ахантәаҩы ихаҭыҧуаҩ иҭыҧ ааникылон. Иара иаҧшьгамҭала еиҿкаахаз амаршал Баграмиан ихьӡ зхыз абаталион Аҧсадгьыл хьӡла-ҧшала ирыхьчон».

Аибашьра ашьҭахьтәи ашықәсқәа раан Альберт Тополиан Аҧсны аҭынч ҧсҭазаара ашьақәыргылара активла далахәын, еиуеиҧшым аҳәынҭқарратә маҵуракәа ааникылон. Уи иҧсҭазаара зегьы Аҧсадгьыл гәыкҧсыкала амаҵ аура иаҿырҧшыган.

Жәлар Реизара Аиҳабы Лаша Ашәба иҟаиҵаз адшшылараҿы иазгәеиҭеит: «Альберт Тополиан иааникылоз аҳәынҭқарратә, ауаажәларратә ҭыҧқәа зегьы рҟны ихы ааирҧшуан аҧышәа змаз напхгаҩны, еиҿкааҩны. Иколлегацәа рыҩнуҵҟа аиҧш, иҩызцәа рыбжьара ҳаҭыр ду иқәын. Альберт Тополиан аерманцәа ркультура-гәыҳалалратә еилазаара «Крунк» дахантәаҩын, еиҿызкаазгьы иара иоуп, иара убас Аҧсны жәлар Рџьынџьтәылатә еибашьра аан А.Г.Тополиан амаршал И.Х.Баграмиан ихьӡ зхыз аерманцәа рбаталион еиҿикааит.

Альберт Гаспар-иҧа алагаламҭа ду ҟаиҵеит ихьыҧшым Аҧсуа ҳәынҭқарра ашьақәгылареи аизҳазыҕьареи рганахьала. Аҧсадгьыл аҿаҧхьа илшамҭақәа рзы ианашьан Аҧсны Афырхаҵа ҳәа ахьӡ ду, иара убас «Ахьӡ-Аҧша» аорден аҩбатәи аҩаӡара, Аҧсны Жәлар Реизара Аҳаҭыртә шәҟәы».

Альберт Тополиан иҧсыжразы еиҿкаан аҳәынҭқарратә комиссиа. Аҵыхәтәантәи имҩахь днаскьаргеит сентиабр 6 азы.

Абольшевикцәаҵәҟьа рзы аимаа татақәа

Аҭоурых

Акыр шықәса инеиԥынкылаины саԥхьон агазеҭ «Аргументы недели», аха нас иара ахьырҭиуази сара сымҩеи ахьеиҩымсыз азы игәыгәҭасыжьит. Аа-игәа сҩызак исиҭеит убри агазеҭ аномерқәа руак, абригь-абригь астатиа уаԥхьа ҳәа. Саԥхьеит, исҭаххеит ҳаԥхьаҩцәагьы ирыдызгаларц. Авторс дамоуп Михаил Смиренски (Аргументы недели №34,2024ш.). Аҵакы аиҭаҳәаара салагом. Абар иара ахаҭа:

Дарбанзаалак ҟазшьак-ҟазшьак рымоуп, араҟа ҷыдала иԥхьаку, иҭаҵәаху маӡақәак уԥылаӡом. Ахәыцы, ҿырԥштәыс, акы игәаԥхом, иқәра ахьмаҷу аҟынтә убри аминуҭ азы иара изымхо, ииҭаху атәы адуцәа рлымҳа аҟынӡа изнагаӡом. Ҩаԥхьа ҿырԥштәыс, иара иҭахын фатәы хаак, арахь инапы иадыркит аҟаб гәаҕь зқәыԥсаз ачарҳәы.

Даҽа усуп, аҭагылазаашьа ахәша ахьшьреи аршшареи адуцәа рҽаназыркуа. Ҷыдала амчра ду знапаҿы иҟоу ауаа.

Зегьы кәашоит!

Асовет аамҭазы еиҭаҳәаашьа змам сасдкылarала ахьӡ-аԥша шьҭыҵны иҟан Кавказ. Абраҟа Кремль иқәтәаз меигӡараҳда рхазы аҳәынҭдача ханқәа еихҳәаеиҵҳәа идыргылт, урҭ агәарааnda дуқәа рықәдыршеит, аӡәгьы илаԥш иҵамшәарц рхы иааҭашәоз ҟарҵон.

Кремль ҟазшьаҷыдас иаман убарҭ агәаабзиарачаԥарҭақәа рҟны аҳәааанырцәтәи асасцәа дахьқәа аԥсшьара хазына рзеиҿкаара, иара убриалагьы Асовет Еидгыла иаҭахын аизыҟазаашьа бзиақәа рышьақәыргылара. Уажәы феида аманы зыҽекынҵа мраҭашәаратәи «ахыб» аԥшаара иашьҭоу Қырҭтәыла иахәҭакыз Аԥсны ССР ахсаалаҿы убри аҩызаҵәҟьа географиатә кәаԥны иҟан.

Асовет Еидгыла асасцәа дахьқәа дыруаӡәкхеит Иорданиа аҟрал Хусеин ибн Талал. Асовет напхгаҩцәа иареи иԥшәма қәыԥш Алиеи Кремль официалла ианрыдыркыла ашьҭахь, ԥсшьараҳәа рхы дырхеит Аԥсны агәаабзиарачаԥарҭақәа руак ахь. Усҟантәи аамҭазы Асовет Еидгыла аҽазҵәылхны иашьҭан абри арабтә ҳәынҭқарраҿы аиҩызара абжьаҵара, насгьы США ианаскьаҳәымҭаз арегион аҟны аҽышьақәырҕәҕәаара. Москва имҩаԥысит аиҿцәажәара дуқәа. Урҭ ирыбзоураны ССCР-и Иорданиа аҟралреи рыбжьара аекономикатә, ахәаахәҭратә, акультуратә уҳәа аизыҟазаашьақәа рырҿиаразы акырӡа зҵакы ҭбааз акоммиунике рнапы аҵарҩит. Асовет Едгыла аганахьала инапы аҵаиҩит СССР Иреиҳаӡоу Асовет Апрезидиум ахантәаҩы Николаи Подгорныи. Уи аԥсуа партиауаа днақәыҕәҕәаны ирыдиҵеит Иорданиатәи асасцәа дахьқәа рыԥсшьара еиҿыркаарц Кавказтәи асасдкылара аҵас ала – акы агымкәа. Адҵа зауз ус егьныҟәеит.

Аҟрал Хәсеини иԥшәма Алиеи раара аҽны КПСС Аԥснытәи аобком абанкет ду еиҿнакааит. Уахь инаԥхьан Аԥсны зыԥсы зшьоз егьырҭ атәылаҿацәқәеи аобластқәеи робкомқәа рмаӡаныҟәаҩцәа реиԥш, аҭыԥантәи апартиатә чынуаагьы. Аишәа чысхкыла, ҩыҷаԥала иҭәын. Аԥшәамацәа рныҳәаҿақәа ҵыхәаԥҵәара рымамызт. Амузыка шыкьуан, аԥсуа маҭәала еилаҳәаз акәашацәа шьацәхыртәуа, атәыла дырбгон. Даҽакала ҟалашьа амамызт, апартиа ус иаҭахын. Аха ассир ҟалеит иаалырҟьан...

Аҭыԥантәи аҩы хазына «Лыхны» инамацҳәны изжәыз, иԥыр-ԥыруа иҟанаҵаз Аҟәатәи ачынуаа руаӡәк ихы иааҭашәаан, зҽырҭынч итәаз аҟрали иԥшәмеи днарыдыххылан, Алиа рацәак иласымыз кәашарак ахь днеиԥхьеит. Ари ахымҩаԥгашьа жәларбжьаратәи аԥҟарақәа зегьы ҿаасҭала реилагара акәын! Ус баша днеиԥхьеит ҳәа уаҩы ихы иқәикрын, аха аҳкәажә ԥшӡа дигәыдиҳәҳәалеит аҭыԥантәи қыҭа клубк аҟны акәызшәа. Убас дыргьежьуа, дырхынҳәуа иҿааихеит иҟазгьы, иара ихаҭагьы иикәашоз рзеилымкаауа. Бзиараны иҟалаз, аҟрал ԥҳәыс лшьапы даҕрамгылт, иаргьы ларгьы ирхианы игылаз астол иқәымҳаит.

Аҟрал иҭаацәа зыхьчоз зыԥшрак ҳәа ҟамҵакәа ишнаҵҟьара рыҽдырхиахьан, адәныҟатәи аусқәа рсоветтә Министрра ачынуаа зегьы гәаныла рпартбилеҭқәеи рмаҵурақәеи шьҭарҵахьан, аа-игәаӡа рнапы зҵарҩыз акоммиуникегьы ақьаад аҿы мацара аанхара ақәашьхахьан, аха...

Аҭагылазаашьа дырҽеит аҟрал иҭаацәа: аҟрал ԥҳәыс Алиа ҷчаԥшьк лхы-лҿы иқәҵаны, «лкавалер» азин илҭеит иҵегьы диргьежьырц, аҟрал Хәсеин акагьы ҟамлаӡазшәа ихы мҩаԥигеит, ари аҩыза ахымҩаԥгашьа рҭаацәара́ҿы иаԥушәа, уимоу аԥхӡы зҿашыз аԥсуа коммунист иҟаиҵаз игәаԥхазшәа ижәҩахыр днас-насит. Аќәашара ианалга ашьҭахь ари аиҿамс (иара аҭыԥантәи ақалақьтә нагӡкомқәа руак дахантәаҩын) азал ддәылганы дыргеит.

Иҟалаз атәы адәныҟатәи аусқәа Рминистрра ахада Громыко иҟынӡа инаргеит, акагьы бжьамыжькәа зегьы ҭырҵааит, «акәашаҩ» имаҵура даԥырыргеит, Аԥснытәи обкомаа зегьы партиала лахьы рырҭеит, иҵегьы имҽыҕыз аиҿкаара́тә лкаақәа ҟалар, аҩадатәи атәылаҿацәқәа рахь шьоукы дәықәырҵар алшон, аха Алиа акрыфара-акрыжәра алгамҭазы аҭыԥантәи амчрақәа ҭабуп ҳәа ралҳәеит илоуз агәаахәаразы. Ҳгәы иаанагоит, уи гәыкала илҳәеит ҳәа, убри адкылара ҟалаанӡагьы уи ашьҭахьгьы џьарамзар џьара аԥсуа чынуаҩ «иаԥшьгамҭа» аӡәгьы изымгәаҕьит. Дыршьас иамоузеи, Алиа дазԥшызар ауан абас уаҩԥсҵас лара лызхьаԥшра.

Аҟрал ԥҳәыс ллахьынҵа еиқәаҵәахеит: убри аиԥылара ашьҭахь, Иорданиа ажәҩан аҿы иҟалаз авиамашәыр аан трагедиала дҭахеит, ргәы далан.

Месие, же не манж па сис жур

Аҟрал иҭаацәа еицырдыруа рвизит азынӡа акыр шыбжьаз, 1962 ш. азы Аԥсны дыҟан афранцыз Коммунисттә партиа амаӡаныҟәгаҩ хада Морис Торез. Тәамҩахә змамыз Никита Хрушьчов, зегьы реиҟаратәра аидеиа зхы иҭагьежьуаз, илшо́з ала дадгылон асоветтә ԥарақәа рыла адунеи уаҩы ишьапы ахьакуаз зегьынџьара акоммунисттә иачеикақәа раԥҵара.

Асас дахьи уи ицызи, ҳәарас иаҭахузеи, ҳаҭыр-пату рықәҵаны ирыдыркылт: абанкет, агәаабзиарачаԥарҭақәа, акәшарақәа. Уахыки-ҽнаки ракәын уи ара даныҟаз, аха афранцыз коммунист ихигаз аамҭа агәалашәара бзиа изыннажьит. Асас ихаҵкы камыршәуа дымҩаԥызгоз Аԥснытәи обком актәи амаӡаныҟәгаҩ Михаил Бҕажәба асас аланарԥшыра-гәырҕьара изеиҿикааит ачаи колнхара-миллионер Дәрыԥшь ақыҭан. Даара иацклаԥшны иалхын аколнхаҩы ԥхьагыла иҩнаҭа, уброуп Торез дахьрыдыркылазгьы. Иара, ҳәарас иаҭахузеи, зегьы игәаԥхеит, иаҳаразак иԥсы алахеит акаҳуа – иҵабыргыҵәҟьаны аԥсуаа уи дыршуеит дара ртәала.

Аиԥылара ахыркәшамҭаз асас дахь илаԥш иҵашәеит аҩны иахьубарҭаз аҭӡы аҟны икнаҳаз аҩнаҭа аԥшәма иашьеиҳаб иматәақәеи иҟамеи. Арҭ аматәақәа зтәыз 1942 шықәсазы дҭахеит анемец концлагер аҟны, иара ишәиҵоз аматәақәа ракәзар, ақыҭаҿы аҭыԥантәи милаҭтә реликвианы иршьон. Аҩнаҭа иатәызгьы ианаҭахыз-ианаҭахымыз уи иахькысуамызт, иԥшьоу акакәны ирыԥхьаӡон.

Хымԥада асас иеилдыркааит урҭ рхы-рҵыхәа́, аха афранцыз коммунист, европатәи ахымҩаԥгашьа (усеиԥш акрыҟазма? – автор иазгәаҭа) ихаршҭны, афырхаҵа иҟама илаԥш ахмыршәо ахәаԥшра далагеит, ибызшәала акы иҳәон, аҟама аҿы иҭаԥҟаны ианыз аса́хьа ҵаҕақәа џьеишьон, иахьа уажәраанӡа аиԥш-зеиԥшу џьара ишимбац иҳәон. Ҿаҳа-ҿымҭрахеит: Кавказ асас игәаԥхаз ҳамҭас ирҭоит, аха абарҭ ншьанк иаҩызоуп... Аԥшәамацәа иҟарҵара, ирҳәара иақәшәомызт, аха аҭагылазаашьа аҭыԥ иқәиҵеит аобком актәи амаӡаныҟәгаҩ Бҕажәба: маҵуратә лакҭала данихәаԥш ашьҭахь, аҩнаҭа аԥшәма изыхӡыӡаауа изхәаԥшуаз, ныхак аиԥш ирыԥхьаӡоз аакныхны ихы-иҿы аарҷчашәа, афранцыз инаииркит. Аобком амаӡаныҟәгаҩ иара убраҵәҟьа «адунеизегьаҿы аҭынчра», «акоммунисттә еишьара» ҳәа ажәақәак неиԥишьит. Аҟама Парижҟа иагеит. Уажәы уи ахьыҟоу аӡәгьы издырӡом. Иара убасҵәҟьа уаҩы издырӡом уи инашьҭарххны шаҟа миллион асоветтә нефтдолларқәа афранцыз большевикцәа маӡалатәи «рцаҭрақәа» ирҭаԥсоз.

Морис Торез дшазыԥшӡамыз, 1964 шықәсазы иаалырҟьаны иԥсҭазаара ҿахҵәеит асоветтә теплоход «Литва» акаиутаҿы, Сҭампылынтәи Крымҟа амҩа дшықәыз. Лахьынҵахару, гәнаҳахару – аҳәара цәгьоуп.

Аимааҭцыршьқәа, урҭ Аԥсынгьы дара роуп

Франциа Акомпартиа егьи амаӡаныҟәгаҩ Жорж Марше, 1972 шықәса инаркны акоммунистцәа напхгара рызҭоз, Асовет Еидгыла илаԥш иҵимыжьит. Уи аҩыза шԥаҟалоз, Леонид Брежнев ирҕәҕәаны дахьгәыдикылоз аҭакс, Марше Асовет Еидгыла аҟынтәи еимгәамӡо абанктә чеккәагьы игон. Традицианы ишыҟалахьаз аиԥш, иаргьы Аԥсны агәаабзиарачаԥарҭақәа рҟны дрыдыркылон.

Зны ашьхақәа рҿы зыԥсызшьоз Марше дымҩаԥызгоз аҭыԥантәи ачынуаа дрыҳәеит ашьхарыуааабыргцәа рԥылара изеиҿыркаарц. Ҳәарас иаҭахузеи, аиԥылара еиҿыркааит, абыргцәа ргәырҽанырҵеит асас дахь дшырҭаауа! Рҽеиларҳәеит, рҽеиларцеит, иҵәахны ирымаз анафталин фҩы зхышәашәоз раԥсуа маҭәақәа ршәырҵеит, аишәа дырхиеит, иарбаз асааҭ азы асас изыԥшны иаатәеит.

Аобком аҟынтәи Марше изынарышьҭит ицыҩ-цыҩуа иҟаз «Чаика». Ирезиденциа данаадәылҵ, аԥсуа чынуаҩ-аиҭагаҩ дшанхеит: асас дахь абыргцәа рԥыларахь дцоит аҩны ирышьарҵо иеимаа ҵыршьқәак ишьхарԥаны, ишьапқәа хтны! Асеиԥш «ахымҩаԥгашьа» абыргцәа раҳаҭыр шыланарҟәуа, ратәамбара шакәу иаанаго Марше иаҳәара ачынуаҩ изымгәаҕьит – дацәшәеит. Убри аҭыԥан даҽа машьынак ала аԥхьаҟа ддәықәҵан аобком даҽа аусзуҩык, дҵасгьы имаз асас дахь дахьатәу атәыла хараҿы зегьы убас иныҟәоит, хьаас ишәымкын, иҟаҳҵарызеи, ибнеику жәларуп ҳәа раҳәара акәын.

Аиԥылара мҩаԥысит ибзианы, иҟан аныҳәаҿақәа, азеиҕьашьарақәа. Абраҟа имыцхәхомызт, иаҳагьы иаҭыԥхон ҩ-хацлакык акьарз магәқәа ыҟазҭгьы!

Раԥхьа иҿыхаз итәуп аимаа татақәа

Ажәларқәа зегьы рвожд Сталин аԥсҭазаараҿы, абзазараҿы уаҩы игәы ԥиҵәомызт, ицырцыруа, ицқьа-шәқьаӡа ишәын шьнелк, маҭәа ҿыцла аҽеилаҳәаара ицәымҕын. Иара дшазнеиуаз ала, инапаҵаҟа иҟаз рахь солдаҭ маҭәала днеиргьы, иара ишҟа урҭ рбзиабара иаҳагьы иҕәҕәахоит ҳәа иԥхьаӡон. Аха авождгьы игардероб аҟны иҟан бзиа иибоз маҭәақәакгьы: аҩны ишьеиҵоз аимаа татақәа, џьара дцаргьы, даргьы иааицрымшәо ицыз.

Дзыхьчозгьы, имаҵ зуазгьы уи рдыруан, авожд имаҭәа-ҩыҭәа анеизыргоз, раԥхьаӡа изызхьаԥшуаз бзиа иибоз ашьаҵақәа ракәын. Арыцҳара ҟалеит иииаирашықәсазы 1945 ш. декабр мзазы.

Аԥсны бзиа иибоз иҳәынҭдачаҿы изаамҭанытәыз иԥсшьара хыркәшаны, Сталин Москваҟа адәықәлара иҽазирхион. Аҳаҩа аҭагылазаашьақәа ирыхҟьаны дзышьцылахьаз еихамҩала аныҟәара алымшо иҟалеит. Авожд ивагонқәа маҭәа-ҩыҭәала ирҭәны, апассаџьыр хада ида, Қырҭтәыла ала, даҽа мҩакала идәықәырҵеит иаҳа иманшәалаз раԥхьатәи астанциа аҟынӡа. Сталин ихаҭа уахь днаргар акәын автомашьынала. Адәыҕба ҷыда аҵыхәтәантәи авагон анынаскьеига аамҭазыҵәҟьа, адача ҷыда акомендант ихы еимлагәа икит: авожд дызҿынҵәаауаз иеимаа татақәа рҭаҵара рхашҭзаап! Иҟаҵатәузеи?

Асовет мчра злабзиаз убри акәын, ԥсыхәа змамыз аҭагылазаашьақәа ыҟоуп ҳәа ахахьы иаанагомызт: Арра-ҳаиртә мчқәа зыԥшрак ҳәа ҟамҵакәа адҵа рыҭан, али-ԥси рыбжьара ршьапы иқәдыргылт аԥырҩцәа ргәыԥ, Шәачатәи аҳаиртә баҕәазаҿы иаалырҟьаны аԥырра иаздырхиеит абомбакажьга аҳаирплан. Уахь инаргеит акануеицәа ацны Сталин иеимааҵыршьқәа.

Урҭ ирыхӡызо, акы рмыхьында ҳәа рылаԥш рыхмыршәо аҳаирплан иҭаргалт, наҟ-ааҟ бџьарла еибыҭаз ахьчаҩцәагьы рывадыртәеит. Аҳаирплан амоторқәа рыбжьы аумаха игеит, аҳҭны-қалақь ахь ахы рханы, адгьыл ырхыџ-хыџуа иҵԥраait. Зегьы даара иманшәалахеит: Сталин днеиаанӡа Кунцево иҟаз Ааигәаӡатәи идачаҿы дахьышьҭалоз икаруаҭ ахаҿы игылан иеимаа татақәа.

Урҭ аниба, иҟалаз еилызкаахьаз авожд ихы-игәы алаҟаны, аҭаҭын лҩақ иаиршәхьаз иԥаҵақәа дрыҵаҷчо ҿааиҭит: «Аҩыза Сталин ажәлар бзиа дырбоит!»

Иеиҭеигеит
Борис Қаџьиа

Франциатәи Акоммунисттә партиа амаӡаныҟәгаҩ хада Морис Торез Аԥсны иҟазаара аан

Агәалашәара ыҟанаҵы

Хабарда ибжьаӡыз рымш

Хәылԥазыла алашьцара иалыҩны иааҩуеит аԥсаатә рыбжьы. Аԥсабара еишьылҳа аҵәара аҿаазнархиоит. Аеҵәаҟәа роуп ари аҵх ҷаԥшьаҩцәас иамоу, ауаа рыгәҟәа рҭынчны амш иалагӡаны иҟарҵаз руcҟәа ирыӡхәыцуеит.

Абас еиԥш аҭынчра зҩыдаӡа иҟоуп стәылаҿы иахьа. Аха ишԥаҟаз ҳаԥсадгьыл 32 шықәса рапҳьа уажәааны? Аԥсаатә рыцәа еиларгон ахысыбжьҟәа, анацәа рцәа иҭнарԥыӡааууан агәырҩа, икаҭәон есааира ашьац збылуаз алаҟырӡ. Ҳҳәаа иахысны хҭәыла иалалаз амчеиҟәаҵәа ҳаԥсы ҳалнахырц агәы азыҳәон. Уи аамҭаз абҿьар иаҭагылан «Шәнеибац» зызкыз... Еиҩасуаз ахымцаҟәа ргәаҵҵа џьырблаауан азәырҩы аԥсадгьыл ахьчаҩцәа. Анаҩс амыткәмабжь... Алаҟырӡ... Иҩымцәаауаз агәыҭра...

Аибашьҩы ихы зҟәиҵаз иԥсадгьыл аҿы изкәаҭыԥ аныҟалалак иԥсы аҭынчра иазцоит. Лҵеи даныԥгәалашәо, лылаҟырӡ лызнымкыло ан ахцәышла инышәынтра агәы лнапы ныкәшьуа лгәы лҟажоит. Аха изакәытә хьаауӡеи ирхырго аҭаацәа зҵеи ижырҭа, изырҭа ахьыҟоу ззымдыруа? Згәаҿы агәырҩа акәиц аарлахәа иԥхо ан ахцәышла дгәыҕуеит лҵеи ихабар еилкаахап ҳәа, дгәырҩо иҭынхаз афотосахьа дахьаҳәаԥшуа лыхцәы ашлара аланаԥсоит. Дгәыҕуеит... Аха ашықәсҟәа цоит...

Август 30 – аибашьраҿы хабарада ибжьаӡыз ргәалашәара жәларбжьаратәи амш акәны иԥхьаӡоуп. Уи амш аҽны Аԥсны аҳҭны-ҳалаҟь аҟны агәалашәаратә уснагӡатәҟәа хацдыркит Ахьӡ- Аԥша апарк аҟны ашәҭҟәа рышьҭаҵарала, уи иалахәын хабарда ибжьаӡыз рыуацәа, адәныҟатәи аусҟәа Рминистрра аусзуҩцәа, аҳҭны-ҳалаҟь ахадара. Уаҟа иаадыртит ибжьаӡыз ргәалашәара ахьӡала азыршә. Аскульптор Мадина Бигәаа лоуп, азыршә ахьынтәиҩеиуа ианупа аҩыра «Память–единственный рай, из которого мы не можем быть изгнаны» ҳәа. Иара азыршә ахшыҩҵак ҵаулоуп, азы ҭабаанӡа, урҭ ргәалашәара аԥсы ҭоуп!

Аԥсны Аҷьынцьтәылатә еибашьраан ираҵәан аҭаацәарақәа еибашьра ҳәа иҵаз, аха зыҩнҟәа рахь ихнымҳәыз. Урҭ рыԥшааразы имҩаԥган аус ҵыдаҟәа, 194-ҩык хабарда ибжьаӡыз ҳәа иԥхьаӡоуп, урҭ рҟынтәи 46-ҩык рыԥсыбаҩҟәа ԥшаан. 126-ҩык рҭаацәара агәыҭра рымоуп рҭынхацәа рыԥсыбаҩҟәа ԥшаахап ҳәа. Анаҩс В.Г. Арӡынба ихьӡ зху амузеи аҟны хабарда ибжьаӡыз ргәалашәара иазкыз ахәылԥаз мҩаԥысит.

Изуам ҳаԥсадгьыл азы зхы иамеигӡаз ргәалашәара! Урҭ рыхьӡҟәа аҿымҭра иалаӡуам. Агәалашәара ыҟанаҵы, иҟазааует афырхацәа!

Аида Габуниа,
ААУ афилологиатә факультет ажурналистика аҟәша ахԥатәи акурс астудент

Арҿиаҩы изы ихадоуп ажәа

Аиубилеитә хәылԥазы

Ааигәа И. Гь. Папасҟьыр ихьӡ зху Аԥснытәи Амилаҭтә библиотекаҿы еиҿкаан апоет Иван Миҟаиа 75 шықәса ихыҵра иазкыз аиубилеитә хәылԥазы.

Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иалоу Иван Ирод-иԥа Миҟаиа Очамчыра араион Ҟәтолтәи абжьаратә школ даналга иҿҿиарала иҵара хиркәшеит А. С. Пушкин ихьӡ зху Қарҭтәи аҳәынҭқарратә арҵаҩратә институт афилологиатә факультет аҟны. 1982 ш. акәзар, Баҟәатәи ирeиҳау апартиатә школ далгеит.

Еиуеиԥшым ашықәсҟәа раан акомҿареидгыла аусбарҭаҟәа рҟны аус иуан, ашьҭахь аҭара-ааӡара аус инапы алакын, аха еснагь апоезиа дазәлымҳан. Иажәеинраалаҟәа рнылон аԥсуа журналҟәеи агазеҭҟәеи. Алитература даҵәхәамҵыцызт. Иахьагьы алитературатә ԥсҭазаара далахәуп, лассы-лассы акьыԥхь аҟны дцәырҵуеит, хазы ишәҟәҟәа ҭыҵуеит, урҭ иреиуоуп: «Агәыбра», «Аҵх шкәакәа», «Амш асаркьа», «Алахьынҵа аԥшьа», «Имыцәаз акәицҟәа» уҳәа. Иажәеинраалаҟәеи иажәабжьҟәеи еидызкыло аҵыхәтәантәи аҭыжьымҭа ишьаҟәнарԥҕәоит иааиԥмырҟьаӡакәа арҿиара агәаԥҧыхәара шимоу.

Амилаҭтә библиотека аусзуҩцәа рыбзоурала ирхиан аҵыргакәҵа, аекран аҟны иубон апоети, уи иҩызцәеи, иҭынхацәеи рфотосахьакәа.

Ахәылԥаз аҟны иҟаҵгылеит, апоет иаубилеи идныҳәалауа еиҳау аихьӡаракәа изеиҕьаршьеит: Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла ахантәаҩы В. Аԥҳазоу, апоет, ауаажәларратә усзуҩы, ажурнал «Аԥсны аҟазара» аредактор хада Г. Аламиа, апоет, ахәыҷтәы журнал «Амцабз» аредактор хада Гә. Саҟаниа, зиубилеи азгәарҭоз иҟыҭа гәакьаҿ аҵара иҵызҵоз иҩыза В. Кәарацхелиа уҳәа егьырҭгьы. Ашколхәыҷҟәа иажәеинраалаҟәа ирыԥхьеит, урҭ ирылху ашәаҟәагьы нарыгӡеит ансамбль «Ерцахәа» аҟнытә гәыԥҩык ашәаҳәаҩцәа.

Аҭаацәеи аҭынхацәеи рыхьӡала ахәылԥаз еиҿызкааз, иахаҭгылаз, уи зҽалазырхәыз иаадырԥшыз ахаҭгылара иҭабуп ҳәа ахиҳәааит апоет иашьа Кә. Миҟаиа.

Ахыркәшараан И. Миҟаиа ихатәы жәеинраалаҟәа дрыԥхьеит, аҵыхәтәан ирҿиаратә хәылԥазы ашҟа имҩахыҵыз зегьы даараӡа иҭабуп ҳәа реиҳәеит.

В. Аҵанба

Аԥсадгьыл зыхьчоз аспортсмен

Аспорт зыԥсҭазааразы

Саида Харазиа

Аԥсуа спортсменцәа инарылукаашаз, апатриот, зыԥсҭазаара зегьы зыԥсадгьыли аспорти ирзызкыз Саида Капас-иԥҳа Гәынба лыԥсы ҭазҭгьы сынтәа илхыҵуан 65 шықәса.

СССР аспорт азҟаза, ачемпион, XXII Москватәи Аолимпиатә хәмарраҟәа рапҳьахә згаз, аԥхынтәи жәларбжьаратәи аспартакиадаҿы аиааира згаз, аҳәса рыбжьара Европа акубок афиналбжа аҟны аԥхьахә зауз, «Ахьӡ-Аԥша» III аҩаӡара занашьоу, аԥсадгьыл ахьчараз зхы иамеигӡаз, «Агәымшәаразы» амедал занашьоу Саида Капас-иԥҳа Гәынба диит нанҳәамза 30, 1959 шықәсазы.

Саида Гәынԥҳа аҭара лҵон Гагратәи абжьаратә аԥсуа школ №1 аҟны. Саида ашкол данҭаз инаркны аспорт бзиа илбон. Иара убасгьы, аспорт аганахьала аҟаҿиараҟәа аалырԥшуа дахьалагазгьы уаҟоуп. Абжьбатәи аклассахь даннеи, Оҭар Гогәуа иазыҟаиҵоз тхеквондо ITF агәыԥ ахь дрыдыркылеит. Саида Гәынԥҳа ашкол далгаанӡагьы лазыҟаҵаҩ Аԥсни Урыстәылеи рҟны имҩаԥысуаз еиуеиԥшым аицлабрақәеи, ачемпионатҟәеи рахь дишьҭуан. Ларгьы лус аҟны еиҵахарак ҟамҵакәа аԥхьахәтә ҭыԥҟәа аанылкылон.

1974 шықәсазы Саида Гәынԥҳа атлетика лас ахь диасит. Уаҟа Михаил Карп-иԥа Каракеиан инапхгарала аҽазыҟаҵаракәа мҩаԥысуан.1976 шықәса инаркны 1981 шықәсанӡа аҵара лҵон Қырҭтәылатәи аҳәынҭқарратә абаҩрҵаратә институт аҟны. Уаҟа Илиа Константин-иԥа Гигаури иакәын лазыҟаҵаҩс иҟаз.

Саида атлетика лас СССР акоманда далалеит 1977 шықәсазы. 1978 шықәсазы –Рига, СССР аҟаԥшцәа рыбжьара аԥхьахә лгеит. 1979 шықәсазы – СССР аԥхынтәи жәларбжьаратәи аспартакиада ачемпионс дҟалеит. Иара убасгьы, убри ашықәсан Нидерланды, Европа акубок афиналбжаҿы даиааит. 1980 шықәсазы акәзар, Токио аиндаҭлараҟны далкаахеит. Анаҩс, уи ашықәсан имҩаԥысуаз Аолимпиатә хәмарракәа рҟны лхы рылалырхәит. Уаҟа абџь лырҵаит 67,76 метра. Иланашьоуп араӡнытә медал. Абџь аршәараҟны лхатә рекорд 68,28 метра ыҟоуп, уи шьақәлыргылеит 1980 шықәсазы.

Аолимпиада анаҩсан, Саида аспорт аанықьны Пицундаҟа дгьежьыр акәхеит. 1992 шықәсазы аибашьра ианалага, хамеигӡарыла лыԥсадгьыл ахьчараз дгылеит. Уаҟа лара иаалырԥшит лыԥсадгьыл ахь илымаз абзиабара. Саида иаалырԥшыз афырхаҵаразы иланашьоуп «Агәымшәаразы» амедал.

Саида Капас-иԥҳа лыԥсҭазаара далҵит 60 шықәса дшырҭагылаз, абҵарамза 24, 2018 шықәсазы.

Аԥсуаа рныҳәарақәа

Жәлар рҟьабзҟәа

Аԥсуаа еснагь ирыман Анцәа иахь ахаҵара. Ианаамҭоу имҵаныҳәон, игәра ргон, иагьицәшәон.

Аԥсуаа ирымоу аныҳәаракәа дара ирацәоуп. Сара салацәажәар сҭахуп аԥхын алагамҭаз имҩаԥыргo, аҵуныҳәара захьӡу. Убасгьы иазгәасҭар сҭахуп зегьы еиԥшымкәа ишыҟарҵо. Уи зыҟьо ҳәа инҭкааны аҭак ҳаздырӡом. Бзыԥаа рҟны, хаҭала аҟыҭа Мгәызырхәа ишымҩаԥырго салацәажәоит.

Иҟоуп аҭыԥ ҷыда, аҵуныҳәа ахьымҩаԥырго, избан уи аҭыԥ аҿы изымҩаԥыргои ҳәа хҵааузар, алегенда иадҳәалоуп. Дныҳәоит Гәбаз зыжәлоу, зыҟарахь инеихьоу абырг. Аҳәсеи ахацәеи рҭыԥҟәа хазуп. Аныҳәара ахьымҩаԥырго аҳәса неир ҟалаӡом, убри азы хаз ҭыԥны иҭәоит араса бӷьы шьҭаҵаны. Ачаныха рхы иадырхәаӡом, аҳәса ахаамыхаа наргозар, ахацәа рҟны уи аҩыза ҟалаӡом. Урҭ ашьтәа иршьыз, абысҭа, аҷыкахыш, аҩы ада уаҳа акгьы рымаӡам. Абырг данныҳәалак ашьҭахь аҳәса ахьтәоугьы инеины иныҳәоит, хәылбыеханӡа еидтәалоуп, анаҩс афатә иаанхаз адырҩаены инеины ирфарц рылшоит. Убасгьы иазгәаҭатәуп есышықәса азәы иширҵо уи амҩаԥгара. Иааного уи ауп аԥара аизгара, ашьтәа аахәара, иатаху зегь аиҿкаара. Анаҩс издырҵозгьы уи аҽны далырхуеит.

Аҵуныҳәара зымҩаԥырго аамҭа бзиа ҟаларц, ианаҭаху аҟәа аухарц, аарҩара ҟамларц азы ауп. Уи аҽны аимак-аиҿак ҟалаӡом, мыцхәы арыжәтә ажәра ауам, иакәым аҳәара, ишахәҭам ахымҩаԥгара уҳәа иаҭоу акәамаҵамакәа рацәоуп.

Абарҭ аныҳәаракәа имҩаԥахго сгәаанагарала аҭак ду рымоуп. Ишахәҭоу инагӡалатәуп, ҭакԥхықәрала ҳазнеироуп, избанзар ҳкультура иадҳәалоуп, убри инаваргыланы амч дугьы аҭоуп.

Зҭоурых беиоу ҳажәлар еснагь зыгәра ргоз Анцәа, иахьа игәара гьоукы-цьоукы ирцәызуа иалагазшәа агәаанагара узцәырҵуеит, аҟьабз амҩаԥгашьаҟәа уаназхәыцуа. Сгәаанагарала, аинтернет аҵәырҵра, уи ауаа рыхдырра аԥсахра иахьаҿу иадҳәалазаргьы ҟалап. Избанзар асоциалтә ҳақәа рҿы иаабо инамаданы, иҳаҳауа хдунеихәаԥшьшьа аԥсахуеит.

Аԥсуаа ажәаԥканы ирҳәоит «Акы ахырҳәо акы ыҟоуп» ҳәа. Шықәсырацәала ҳажәлар имҩаԥыргоз аныҳәаракәа аҭак ду рымоуп, урҭ рынагзара, рхаҵара ҳаҟаҵыр Д. Гәлиа ифырхаҵа Хоцьан-ду ихьыз ҳахьыр ҟалоит.

Милана Ажьиба,
ААУ афилологиатә факультет ажурналистика аҟәша аҩбатәи акурс астудент

Аԥкьаҭ асразы аицлабра хыркәшахеит

Аԥсны аԥкьаҭ асразы Афедерациа рапҳьатәи ахада Омар Кәарҷиа игәалашәара иазкны Аҟәа имҩаԥысуаз XVI Жәларбжьаратәи атурнир хыркәшахеит.

Уи Аԥсны, Аахыҵ-Уаԥстәыла, Краснодар атәылаҿацә, Ростовтәи иара убас Волгоградтәи аобласткәа уҳәа рҟынтәи 118-ҩык аспортсменцәа алахәын .

Атурнир аихшьалакәа рыла, ахацәа рыбжьара актәи аҭыԥ даԥсахеит Едуард Апагуни (Шәача), аҩбатәи – Альберт Апагуни (Шәача), ахԥатәи – Александр Муханов (Шәача).

Аҳәса рыбжьара актәи аҭыԥ даԥсахеит Екатерина Мызгина (Шәача), аҩбатәи – Ангелина Апагуни (Шәача), ахԥатәи – Ерика Кәарҷиа (Аҟәа).

Ҩыцьа-ҩыцьалатәи аицлабраҿы актәи аҭыԥ ааныркылеит Леон Габлиеи (Аҟәа) Екатерина Мызгинеи (Шәача), аҩбатәи – Ерика Кәарҷиеи (Аҟәа), Едуард Апагунии (Шәача), ахԥатәи – Ангелина Апагунии (Шәача), Ренат Қарчааи (Аҟәа).

Иара убас, атурнир аҳәаакәа иртагӡаны зымаха-зышьаха еибгам рыбжьарагьы аицлабра мҩаԥысит. Уа актәи аҭыԥ даԥсахеит Џьон Чан- оглы (Гәдоуҭа), аҩбатәи – Алхас Амԥар (Гәдоуҭа), ахԥатәи – Роман Матиашов (Аҟәа).

2011 шықәса рзы иизи, еиҵбацәоуи рыбжьара актәи аҭыԥ ирыԥсахеит Кирилл Амосови (Шәача), Зарина Кулухови (Аахыҵ-Уаԥстәыла), аҩбатәи – Алыҟса Шаповалови (Ростовтәи аобласт), Нинель Чалукиани (Аҟәа), ахԥатәи – Даниель Данелиани (Волгоградтәи аобласт), Аза Лалиевеи (Аахыҵ-Уаԥстәыла).

2008-2010 шықәсҟәа рзы иизи рыбжьара актәи аҭыԥҟәа ааныркылеит Макар Воловики (Шәача), Алиона Вабишевичи (Ростовтәи аобласт), аҩбатәи – Иван Никифорови (Шәача), Доминика Асташеваи (Шәача), ахԥатәи – Сергеи Новохатскии (Ростовтәи аобласт), Хана Малиеи (Аҟәа).

Иара убас, иалкаау ахәмарыҩцәа ҳәа рыхьӡ ҳәан Ерика Кәарҷиеи Леон Габлиеи.

Аицлабраҟны аиааира згаз иранашьан аԥаратә ҳамҭақәа Омар Кәарҷиа иҭаацәеи, аҿари аспорти руcҟәа рзы аҳәынҭеихалаки рыхьӡала.

Мадина Амҷԥҳа

Алиса Гәажә-пҳа.

Гугуца Цьыкырба

Арҭаҩ нага лиубилеи

Зус зыԥсҭазаароу

Наира Сабекиа

Сынтәа 70 шықәсатәи лиубилеи азгәалҭоит зыԥсҭазаара абжеиҳарак арҭаҩра, аазара иазызкыз Мзиа Арзаман-иԥҳа Коғониа.

Анра, арҭаҩра, ауаҩра – абарҭ аҟазшьақәа зегьы еилазырҕаз лоуп сара уажәы сзыхцәажәарц исҭаху.

Мзиа Арзаман-иԥҳа Коғониа аҩбатәи акурсаҿ дҭаан аазарахь раԥхьатәи ашьаҿақәа анылҟалҭоз. Раԥхьаӡа Акәасҟьатәи абжьаратә школ аҿы апионерцызас аус луит, уи ашьҭахь лара лзаанаҭ ала аусура далагеит лқыҭа гәакьа – Гәыԥтәи абжьаратә школ аҿы. Уи уаҟа аԥсуа бызшәеи алитературеи дырзаԥхьон. Абраҟа аус шылуаз Мзиа далалеит аҭаацәара. Рыԥсҭазаара еилырҭеит Ткәарчал ахәышәтәырҭаҿ аус зуаз аҳақьым-ахирург Дмитри Маҭбеиԥа Гәынбеи лареи.

Аҭаацәара даналалагәы Мзиа инылмыжьит аазаратә ус. Аашықәса Ткәарчалтәи ахәыҷбаҳча «Ромашка» зыхьӡыз напхгара азылуан. Абра Мзиа аус лыцызуз иазгәартеит уи илнубаалоз ауаҩра, абахчаҿы ираазоз ахәыҷқәа рнаҩсангьы, лара дрызҿлымҳан аус лыцызуз аазацәа. Ускантәи аамҭаз иахьеиԥш ахыхәаҿаҭқәа рацәаӡамызт.

1986 шықәсазы Мзиа Арзаман-иԥҳа ҭааҵәанила нхара Аҟәаҟа иаасуеит. Араҟа аазара аус деиҭазыхынҳәуеит. Далагоит Аҩадатәи Ешыратәи абжьаратә школаҿы рҭаҩыс аусура. Аибашьра иалагаанӡа ара аԥсуа бызшәеи алитературеи дылырҵон.

Мзиа иллахьынҭахеит акырҭуа-аԥсуа еибашьра амыҟәмабаракәа зегьы рхыгара. Ткәарчал аҳақьымцәа мачуп, ара саҭахуп ҳәа ахәцәа рыхәшәқәа ааигаразы амҩа дшықәыз Лаҭа ҳаҕацәа иҭадырхаз авертолиот дҭаблит ларҕьажәа Дмитри Гәынба. Уҳәы-ужьы ҟаҟаӡа еилагылоит Мзиа ари ахҭыс анеиҭалҳәо. Заб иԥсҭы заҳаз, ускан 13 шықәса ирҭагылаз Давид хәыҷы дырзеиҟәкуамызт, аиҳабы – лыԥҳа Стелла лакәзар, лыҕзыбжьы рзеиқәыртәомызт. Мзиа лгәырҩацәгьа, лылаҕырӡ аҵәыргаха лызҭодаз? «Шәаб дшәыкәыхшоуп!» ада рызмҳәоз дахьрыԥхаз зҿахызшьаауаз лхәыҷқәа рыжкьхара акәзан дызҿыз. Ускан Мзиа дыҟан Гәдоуҭа, Аҟәа зыҩны иахырцаз ахҭцәаҿа зегьы реиԥш, аибашьра ашьҟәс зегьы, лхәыҷқәагьы ларгьы аазаб рхыргеит.

Аԥсҭазаараҿы зегьы ҿҳәарак-ҿҳәарак рымоуп. Мзиа лгәырҩақәа зегьы дырииааины, аибашьра ашьҭахь деиҭазыхынҳәит лзанааҭ. Уи 13 шықәса аус луит К. Зиӡариа ихьӡ зху Аҟәатәи алицеи-интернат аҿы.

Аибашьра ашьҭахь имариамызт ари ашкол аҿы рҭаҩыс аусура. Аибашьра еибанатәыз ахәыҷқәа даҿа знеишьа ҷыдак рҭахын, урҭ ишрыхәҭоу рыдкылашьа, аус рыдулашьа, рҭагылазаашьа ухы-угәы аҿынӡа иааганы раазара аумаӡа аҭахын. Мзиа Арзаман-иԥҳа лҵаҩцәа дырзааигәан. Аха лматәар азы дыцьбаран. Иҟан ҵаҩцәақәак, «аԥсуа абахҭаху, ҳаҿзадаҳшьылои, ҳара иалаҳхуа азанааҭ аҿы иаҳҭахҳазом», ҳәа игәылгәҭазыжьуаз. Ускан лара даара лылырцәгьон. Идлырбон аԥсшәа рымҵар ада ԥсыхәа шрымамыз. «Иарбан заанаҭзаалак иалырхлак, ашколаҿы иҟанаҵ, аԥсшәа раԥхьа игылазароуп, зхатәы бызшәа зҭахым, иззымҵаз даҿак иҭахуп, даҿак бзиан иҵоит» ҳәа сара исашьҭан», – иаараҿԥнылкылон уи лҵаҩцәа.

Мзиа Арзаман-иԥҳа лҵаҩцәа ҭылҵааун, лара ԥсихолог бзиак леиԥш ирнылбаалон урҭ гәалак анрымаз.

«Зны 10-тәи аклассаҿ аҭара зҵоз сҵаҩ бзиак иаалырҟьан иҟазшьа иԥсахит, аҭара даҟаыҵит, иеагирхо далагеит, данаалакгьы илахь еиқәышьшьы дҭаоуп. Сгәы азцеит акы изыҟалан дшыҟаз. Аурок анынҵәа, аҵаҩцәа зегьы адәахьы исышьҭит, «Альберт, уара уаангыл минуҭқәак, акәзы усҭахуп ҳәа данаскылт. Иухьи, зынӡа избахьоу уакәӡам, исаҳә уԥхамшьакәа, уеиҵазҟьо, иухьыз ԥсыхәа змам акагь ыҟаӡам». Уи акәхеит, ҳхала ҳанаанха, сҵаҩы игәы сзааиртит. «Изшәасымҳәои, Мзиа Арзаман-иԥҳа, зегьы сара сҟаҟәа иқәыҵәҕәоит, спроблемақәа рацәахеит, акыҭаҿ сан лымала дыҟоуп, анхара-анҵыра (ари аҭаҩы иаб аибашьраҿы дҭахеит) аҽыбаа рацәахеит, сан лгәы бзиамкәа ахәышәтәырҭаҿ дышьҭарҵеит, зегь сзеиламыгӡо сыҟәхеит, абри ауп исыхьыз», – иҳәеит.

Лара диабжьеит, акгьы хьаас иҟаумҵан, иубалап зегьы рҭиԥқәа рҿы иҟалоит, ибжьауэжьыз уҵатәхақәагьы, хәыҷы-хәыҷла ҳрыхьӡоит. Ицеит мызҟәак, ахәыҷгьы иаҳа-иаҳа иеиԥсахуа далагеит, игәалаҟазаара еиҕьхеит, аурокаҿы лассы-лассы дыгәҵаракны сиазҭцааун. Уааҥӡа избахьаз сҵаҩ бзиа даасзыхынҳәит. Саргьы еидара хьанҭак саацыҵшәаз саҟалеит,– лҳәеит Мзиа.

«Мзиа Арзаман-иԥҳа лоуп сара схатәы бызшәа агәбылра сзыркыз» ҳәа лыҩуеит Ҭырқәтәылантәи аԥсуа ҭыԥҳа, алицеи-интернат иалганы, Ҟәҿиарала ауниверситет афилологиатә факультет аҿы аҵара хзыркәшаз Елиз Аргәын.

«Илауҵаз ауп иааурыхуа», ҳәа шырҳәо еиԥш, Мзиа Коғониа лааӡамҭацәа ирыдылҵоз лҧьабаа ду акәзар ҟалап еихаҳан лыхшара ирԥылаз.

Лгәи-лыԥсы иадкылан илааӡаз лыхәҷқәа аҩыцьагьы изҭаху рзы игәазырҳаган, рыжәлар рзы ихьӡырҳәаган иаалывагылеит.

Лыҷкәын Давид аҭара ду далганы Краснодар ақалақь аҿы ахәышәтәырҭақәа руак деиҳабуп. Аӡҕаб Стелла лакәзар, Москва агәабзиарахьчара Аминистрраҿ аус луеит. Ирызҳауеит рыхшара.

Мзиа Арзаман-иԥҳа, иахьа аус луеит Нели Аӡынба лыхьӡ зху Апедагогикатә институт аҟны анаукатә усзуҩы еиҵбыс. Илыҩуеит ашколқәа рзы аметодикатә цхыраарӡақәа. Еснагь еиԥш лылшарақәа абиԥара ҿа раазара иазкуп. Лара насыԥны илшьоит аус ахьрыцлуаз (иахьа ихалагылам) ауаҩ ду, абызшәадырҩы Лидиа Ҷкадуа, уажәы дызлагыло лколлектив. Альдона Ажьиба, Асмаҭ Занҭариа, Ира Кәакәаасҟьыр уҳәа рааигәа аусура акраҭанакуеит, ҳаргьы лиубилеи лыдныҳәало илзеиҕьаҳшьоит иҵегьы дыҕәҕәаӡа далахәызарц Аԥсны аҿар реиҭааӡара!

Хацәнамырха дгылеит

Шәгәалашәара ыӡуам

Саида Ҳаразиа

Ҳаԥсуа жәлар ҳаԥсадгьыл Аԥсны ирхыргахьоу аҽыбаа дуқәа даараӡа ирацәоуп. Аԥсны изныкымкәа иҵәҕьаз аҭагылазаашьа иҭадырҕылахьан, зықьҩыла аҭәым ар Аԥсны иақәлахьан, иҭахон ахәса, ахәыҷқәа, абырҕцәа... Аха аҭоурых иамҳәаӡацт аԥсуа дшәаны дхьаҵит ҳәа. Есымша Аԥсны аҭеицәа хацәнамырхала рыԥсадгьыл азы иқәԥон, рабацәа рыдгьыл фырхаҭарала ахьчара рылшон, ианамуӡо рыԥсгьы акәырҭон. Абас еиԥш иҟаз, ҭоурыхла ибеиаз, гәышьамхыла иҵәҕәаз Аԥсны аҭеицәа рыла ауп иахьа уажәыраанӡагьы еиқәханы излаҟоу!

Акрызхызгахьоу аԥсуа жәлар еиҭах аамҭа иԥнамшәар амуа иаҭагылт нанҳәамза 14, 1992 шықәсазы. Зықьҩыла акырҭуа аршьаҟәуаа еиуеиԥшым аибашьгақәа рыманы Аԥсны иажәлеит. Урҭ аԥсуа ҳәынҭқарра адунеи ахсаала анырхара гәҭакыс ирыман.

Аԥсны, зегь реиԥш, ақыҭа Лыхны аҭеицәа зықьҩык инареиҳаны аибашьра иалахәын, шәҩык инареиҳаны рыԥсадгьыл рхы акәырҭеит. Урҭ рхиԥхьаӡаракны дыҟан Лыхны акыҭанииз, иааӡаз Даур Тышькәа-иԥа Ҳаразиа.

Тышькәа иҭаацәараҿы ирызҳауан ԥшь-ҩык ахшара, ҩыҷа арԥарцәеи ҩыҷа аҭыԥҳацәеи.

Даур Тышькәа-иԥа Ҳаразиа диит лаҵарамза 8, 1965 шықәсазы. Далгеит Лыхнытәи абжьаратә школ. Асовет ҳәынҭқарраҿы арратә уалԥшьа наиҕзон акалақь Владивосток. Арра далганы аҩныҟа даныхынҳә, иқыҭа аколнхараҿы аус иуан. Далагоит анхара, анҵыра.

1989 шықәсазы аибашьра иалагаанӡа иашьцәеи иареи Егры аҳәаа рыхьчон. Аха аамҭала акырҭуа иеирцәгьо далагеит. Аҟәа аидыслара аныҟала Даур уаҟа далахәын, иашьцәа дрылагыланы аҕа иҿагылан. Иара «Абхазская гвардия» далан. Араҟа акырҭқәа аԥсуаа мрагыларака иоурмыжьуа иалагеит.

Аибашьраан раԥхьатәи амшқәа инадыркны Даур аҕа диҿагыланы деибашьуан. Уи иеибашьратә мҩа ахы акит Гәымсҭатәи афронт аҟны. Далан Руслан Зарандиа командаҟаҭаҩыс дызмаз актәи ажәыларатә баталион. Даур афронт ахь бџьарда ауп дышнеиз. Анаҩс иашьцәеи иареи Гәдоуҭа «Военный городок» ҳәа иахьашьҭоу аҟны иргеит.

Ҳаибашьцәа арра иахысхьан, аха еиҳа аибашьратә дәы аҟны аибашьышьа ддырҵарц азы Пицундаҟа иргеит, уаҟа рҽазыҟарҭон. Иддырҵон абџьар акышьа, аҭәашьа-агылашьа, аҕа дахьтәоу аҟынӡа азнеишьа, анаҩс ажәыларақәа аныҟоу аӡәи-аӡәи аибахьчашьа уҳәа иаҭаху зегьы. Даур дыгранаҭаршәҩын, иара уи аганахьала ихы аус адиулон. Анаҩс Пицундантәи Бзыԥҭа аҵхақәа рахь идәықәырҵеит. Уаҟа аӡы аршьа, ишцаша-ишаша, аҵхантәи ахысшьа ддырҵон. Уаантәи Афон Ҿыц ауахәама ашҟа рҿынархеит. Уи еиҳа афронт иазааигәан. Уаҟа ахыршә анкаҳауаз ахыхьчашьа ирымаз алагәарҭон, убасала рҽадыршьцылон. Убрантәи ауп ажәылара ишцазгьы.

Даур Гәымсҭатәи афронт аҟны ҳаибашьцәа еиҿыркааууаз ажәыларақәа зегьы дрылахәын: ианвартәи ажәылара, ишьаарҭәыраз марттәи ажәылара, аԥхынтәи ажәылара.

Ианвартәи ажәылараан амш дара ибааԥсын, асы еимаҩны илеиуан, уаҩы дубаратәы иҟамызт. Ари ажәылараан ҳаибашьцәа рыгәҭакы рзынамҕзеит. Аха араҟа Даур хаҭала аӡәык-ҩыџьак ҭаирхеит.

Марттәи ажәылараан Даур ибзоурала иҭархан аҕа икәылӡтәы техника. Аха уи аҽны дырхәуеит, уахыки-ҽенаки ус ихала дыҟан. Анаҩс иҩызцәа данырба ахәышәтәырҭахь днаргеит, аха иара ихәрақәа ҕьаанӡа еиҭах афронт ахь дхынҳәуеит. Ари ажәылараан ауп ҳаибашьцәа аҕа иускәа пдырҟьарц гәҭакыс ианышьҭырх. Аҕа дара рахь дхьарԥшны еҕьырҭ абаталионқәа амҩа рзаадыртырц рҭахын. Араҟа рхатәгәаԥхарала ашәҟәы рҽаныртон. Урҭ рхиԥхьаӡараҿы далан Даургьы. «Ҳаибашьцәа шәрыцҳраарц азы шәцоит, аха шәзымхынҳәыр алшоит» ҳәа рарҳәон реиҳабацәа. Арԥарцәа ирдыруан аибашьҩы илахьынҭа, аха гәкажьрак ҟамҵакәа еихеит ԥхьаҟа.

Марттәи ажәылараан Даур игәыла чкәын дҭахеит, уи даныскьаргоз ауп иаргьы иҩныҟа даннеи. Акыргьы даанымхеит, аха иҭыхәтәантәиххеит... Ирласны апозициахь дхынҳәуеит.

Даур Тышькәа-иԥа Ҳаразиа дҭахеит рашәарамза 9, 1993 шықәсазы Аладатәи Ешыра. Аснаипер иҭирҟьаз ахы иқәшәеит. Ианашьоуп «Леон» иорден. Анышә дамадоуп Лыхны акыҭан.

Даур аиааира абара дахьымзеит, аха игәҭакы назеит!

Збаҩхатәра ҷыдоу

Аҿыханҵаҩ лҵәыргақәҭа

Иван Кортуа ихьӡ зху Арҿиаратә центр аҿы еиҿкааууп аҿыхаҵаҩ Ольга Зелинскаиа лҵәыргақәҭа.

Ольга Зелинскаиа диит, дааӡеит Аԥсны, далгеит Аҟәатәи асахьаҭыхратә ҵараиурҭа, уи ашьҭахь Аԥсынтәи аҳәынҭқарратә университет аҿыханҵаҩ изанааҭ ала. 2002 шықәса раахыс дынхоит Москва, аҿыханҵаҩ-дизаинерс аус луеит.

Ольга лырҿиараҿ ихадаратәуп адоуҳа-емоциатә асимволтә мотивқәа. Лҭематика акырӡа иҭбааун: афилософиатә зҵаарақәа, аԥсихологиа. Лара иҭылхуа аԥҳәыс, анцәа имч лылоуп, анцәа дизааигәоуп.

Лҭыхымҭақәа, апатреҭқәа ирнубаалоит аԥҳәыс лыԥшӡара. Ҵьара-ҵьара лҭыхымҭақәа рҿы иуԥылоит ахыбаҩ амацара, аблакәа, аҿы, аԥынҵа акгьы убаӡом, уи иаҭаҵәахуп асимвол, ахәаԥшҩы амагиатә дунеи дагәылаҭахалоит.

Ольга Зелинскаиа иаԥылҵеит аҽеаӡәы иаԥҵамҭақәа ирыламҩашьо лхатәы ҿыханҭатә стиль, урҭ ирныҧшуп ауаҩы ифилософиатә дунеи. Имариам авторҭә техника аамҭа рацәа акәырӡтәуп, лара лусумҭақәа раԥҵаразы хымз инаркны, ҩышықәса рҿынӡа данаҭахҳо ыҟоуп.

Ольга лҭыхымҭақәа изныкымкәа аҵәыргақәҵақәа ирылалырхәхьеит, урҭ ирықәнагоу ахәшьара ҳаракгьы роухьеит.

Убарҭ иреиуоуп лҭыхымҭақәа: «Изида», «Сфинкс», «Алмаз», «Водяная лилия»». Иаагозар, аҭыхымҭа «Водяная лилия», акыр аҭәылақәа рҿы ари ашәҭ иазкны алегендақәа маҷымкәа иаԥырҵахьеит. Иара акры зымчу шәҭуп ҳәа ирыԥхьаӡон, иалшон амч уланаҭар, уаҕа уииаарҭәы, арыцҳара уацәнахьчон, аха ацәгьа згәы иҭахны иашьҭалазгьы дҭанархар алшон. Жәытәнатә аахыс ари ашәҭ аԥшӡареи ацкьареи ирсимволны иаарԥшуп. Автор илылшеит лҭыхымҭаҿ уи анырԥшра.

Аҭыхымҭа «Изида» аҿы иаалырԥшуеит анра, аԥҳәысра анцәахаҭас Египет ирыԥхьаӡоз Исида лхаҿсахьа. Ан анцәахәы, абаракьатра анцәахәы, лара дынхоит аеҭәа Сириус, лара лзы иахадоуп аӡы, адгьыл, аԥштәқәа рахьтә аҩеикь.

«Алмаз» зыхьӡу аҿыханҵаҩ лусумҭаҿ иаҳбоит, «ахаҳәқәа ираҳу», зымч ҭәҕәоу ахаҳә. Ари иахылҵыз ҳахәуп, акзаара анцәа ицҟьара аныԥшуеит. Аҿыханҵаҩ иааигәаны дыздырца ирҳәоит ари аҭыхымҭа «лара лавтопартрет» ауп ҳәа.

Аԥсны иааӡаз, абаҩхатәра злоу аҿыханҵаҩ Ольга Зелинскаиа лҵәыргақәҭа ахәаԥшра зҭаху шәаҭаар шәылшоит Иван Кортуа ихьӡ зху Арҿиаратә центр. Уи уаҟа иҟазаауеит даҽа мчыбжьык.

Н. Санцба

Мҩамш, аимҵакьачара!

Ажәытәтәи амилаҭтә хәмарра

Аԥсуа ҭоурых иагәылаку адаҟьақәа, иара убас иахьатәи аамҭазы нбан-нбанла ӡеиизызго аҭоурых иаҳнарбоит аԥсуа даԥсуаны дҟазҵо уи имилаҭтә ҷыдарақәа шракәу. Иԥсадгьыл, ибызшәа, икультура иузырҟәымҭхо ирыдҳәалоуп аԥсуа иахәҿра аазырԥшуа амилаҭтә хәмаррақәа. Уи аԥсуа имилаҭтә беиара иацызҵо малуп.

«Ԥхьаҟа, ԥхьаҟа!» игоит еихымсыҕьуа ахәаԥшцәа рыбжьқәа. Ҩ-гәыԥк рхы-ргәы азышьҭ аимҵакьачара ихәмаруеит. Ахәмарыҩцәа ракәзар, рҽазыршәоит еимгеимцарак иалагӡаны аҳауа ишало адгьыл ахь икашәо ампыл хәыч ашьҭԥаара. Уажәыҵәҟьа кәаталак сгәыԥ иазацысҵап ҳәа агәыҕра иманы ахәмарҩы ампыл хәыҷы кны дыҩны дышнеиуа иоуеит аԥынгыла, егьи агәыԥ ахәмарыҩцәа дааныркылоит, уимоу дагькарыжьыр рылшоит. Харантәи иԥшуа ахәаԥшҩы изгәамҭар алшоит ахәмарыҩцәа рыгәқәа аҭҳара-аҭҳараҳәа ишеисуа, абыржәык еилагарак ҟамландаз, абыржәык аӡбаҩ итрышә абжьы мгандаз ҳәа ишхәыцуа. Ари аиցлабраҿы иааԥшуеит ауаҩы имоу ачҳара, аилҟьара, ахыққәы азнеира шилшо уҳәа. Аха зегьы инарҷыданы, ари ахәмарра ианыԥшуеит ауаҩы иааӡара зеиԥшроу, дызцыхәмаруа ҳаҭырла дахьынӡаизныҟәо. Ахәмарра аҳәаақәа ирҭагӡаны аиндаҭлаҩ дкаҳаргьы, уи дказыжьыз инапы иитароуп, дгыларц азы дицхраароуп. Ари ахәмарра арҿиеит ҳмилаҭ рдунеихәаԥшышьа, урҭ аԥсҭазаара рыдкылашьа, еиуеиԥшым аҭагылазаашьақәа рҿы рхымҩаԥгашьа, уи ианыԥшуеит аԥсуаа рҷыдара, ажәада ауаҩы иеилнаркаауеит уи аԥызҵаз.

Аимҵакьачара ижәытәтәиу ԥсыуа милаҭ хәмарроуп. Аҭоурых ишаҳәо ала, аԥсуаа еиуеиԥшым агәырҕьаратә ныҳәаракәа анымҩаԥыргоз аҽырыҩрақәа рышьҭахь ихымԥадатәны аимҵакьачара ихәмаруан. Аԥсуаа еснагь гәцаракрыла ирызнеиуан рыбаҩ зырҵәуаз ахәмаррақәа. Аимҵакьачараҿы хадара ауеит аҽхәыц иалху ампыл хәыҷы. Ҩ-гәыԥк рхаҭарнакцәа ирылдыршароуп уи ампыл хәыҷы кны изындаҭло агәыԥ рыдәҳәыԥш азбжахь анеира. Дара ироуеит аԥынгыла, аха урҭ аԥынгылақәа ирхысны, аиндаҭлаҩцәа рыдәҳәыԥш азбжахь инеиз игәыԥ иазирҳауеит акәаталақәа рхыԥхьаӡара.

Цәыббрамза алагамҭазы астадион «Динамо» аҿы ахәаԥшҩы ибарҭан аамҭа иаԥнаҵаз цәқәырԥашәк иргәылсны, ашәышықәсақәа раԥхьа ҳажәлар иаԥырҵаз ахәмарра аимҵакьачара азы аицлабра шымҩаԥысуаз. Аимҵакьачара аиҭаҿиара амҩа ианылон, уи иацнаргон ахәмарыҩцәа гәышьҭыхгас ирымаз ахәаԥшцәа рыбжьқәа.

Цәыббрамза 4 рзы астадион «Динамо» аҿы раԥхьаӡакәны ихацыркын аимҵакьачара азы жәларбжьаратәи аицлабра. Иара еиҿкааҩцәас иаман Аԥсадгьыл ахь архынҳәразы аҳәынҭқарратә еилакы, Аҿари аспорти русқәа рзы аҳәынҭқарратә еилакы, Адунеизегьтәи аԥсуа-абаза конгресс, иара убас Аҟәа ахадара аҿари аспорти русқәа рзы аусбарҭа. Аицлабра иалахәын ҳтәыла аҟынтәи аа-гәыԥк: Афон, Дәрыԥшь, Аҷандара, Кәтол, Ԥақәашь, Ҷлоу, Аҟәатәи абжьаратә школ №1, Аҟәатәи абжьаратә школ №5, иара убас Ҭырқәтәыла инхо аԥсуаа еиҿыркааз агәыԥ.

Аицлабра Аԥсны ихацыркхаанӡа уи аиҿкааҩцәа хықәкыс ирыман Ҭырқәтәылаҟа ацара. Уа, аԥсуа диаспора ахаҭарнакцәа ахьынхо, Ҭырқәтәыла, Сақариа иаҵанакуа аԥсуа делегациа ҩ-мчыбжьа имҩаԥнагон аимҵакьачара азы аҟазаиклассқәа. Урҭ анхыркәшаха ашьҭахь еиҿкаан 15-ҩык рыла ишьақәгылаз агәыԥ. Уи иалахәхаз ироуит алшара Аԥсныҟа аара.

Амилаҭтә хәмаррақәа реиҭаҿиара иазку апроект хацыркхеижьҭеи хышықәса ҵуеит. Ари ашықәс азы апроект анагӡара иадгылеит Аԥсадгьыл ахь архынҳәразы аҳәынҭқарратә еилакы.

Аицлабра актәи амш хацыркын Ахьӡ-аԥша апарк аҟны ашәҭшьыҵәрақәа рышьҭаҵарала. Аицлабрақәа раартраан адныҳәаларақәа ҟаҵо иқәгылеит Аҟәа ахада ихаҭыԥуаҩ Авҭандил Сурманиӡе, Аԥсадгьыл ахь архынҳәразы аҳәынҭқарратә еилакы ахантәаҩы Вадим Ҳаразиа, аҿари аспорти русқәа рзы Аԥсны аҳәынҭқарратә еилакы ахантәаҩы Ҭарашь Ҳагба, АААК Аҟәатәи аҟәша анапхгаҩы Ҭемыр Рекәаа, Ҭырқәтәыла иҟоу Балбалы (Калдахәара) ақыҭа ахада Ерџьаи Пачкориа. Дара иазгәарҭеит аԥсуа милаҭ рдоуҳа иахәҭаку амилаҭтә хәмаррақәа рзы аицлабра аиҿкаара хҭыс дуны ишыҟалаз, уи аҭоурых ишаныло, насгьы аиԥш зеиԥшу аусмҩаԥгатәқәа есааира рымҩаԥгара шхымԥадатәиу.

Иазгәааҭатәуп, аҵак ду шамоу ари аицлабраҿы Ҭырқәтәыла инхо ҳџьынџьуаа ралахәхара. Дара реиҵбацәа ирыларааӡоит аԥсуа милаҭтә хәмаррақәа рахь абзиабара, уи иабзоурахоит ҳџьынџьуаа рҭоурыхтә ԥсадгьыл ахь ирымоу агәбылра аизҳара.

Раԥхьаӡакәны еиҿкааз аицлабра иалахәыз рзы ари раԥхьатәи шьаҿан дара рзы уи хадан. Дарбанызаалак иҽазишәон аԥҟарақәа дрықәныҟәааны, игәыԥ аиааира азаагара. Астадион аҿы ахра ауан аԥсуаа ржәытә хәмарра, уи уажәы еиҳагьы адоуҳамч аман, избанзар аҭоурых иналаӡ имцеит, иара аиҭаҿиара амҩа ианылеит.

Актәи амш аҽны еицлабуаз агәыԥқәа иаадырԥшит абас еиԥш иҟоу алҵшәақәа: Афон-Ҷлоу – 0:18; Ҭырқәтәыла-Кәтол – 20:3; Ԥақәашь-Дәрыԥшь – 2:9; Аҟәатәи абжьаратә школ №1- Аҷандара – 26:0; Аҟәатәи абжьаратә школ №5 - Кәтол – 35:9; Ԥақәашь-Афон –17:26 ; Ҭырқәтәыла - Аҷандара – 25:2; Дрыԥшь-Ҷлоу – 2:32 .

Аҩбатәи амш азы ҩаԥхьа еицлабуан агәыԥқәа. Аамҭа иалнакаауан иаҳа зылшаз дызусҭоу. Араҟа агәеисыбжьқәа еиҳагьы еизҳауан, аминуҭқәа нымҵәандаз ҳәа ихәыцуаз рацәаҩхон, мамзаргьы аамҭа зырццакырц зҭахызгьы дубарын. Афинал аҟынӡа иаанхон аҵыхәтәантәи ашьаҿа. Афинал даараӡа иааигәаан, аха уи азнеиразы ампыл хәыҷы лассы-лассы анапахьы иаагалатәын.

Еицлабуаз агәыԥқәа иаадырԥшит абас еиԥш иҟоу алҵшәақәа: Аҟәатәи абжьаратә школ №5 - Аҟәатәи абжьаратә школ №1 –11:6; Кәтол - Аҷандара –33:3; Ԥақәашь – Ҷлоу – 3:18; Аҟәатәи абжьаратә школ №1 – Адиаспора –5:14; Аҟәатәи абжьаратә школ №5 - Аҷандара – 62:0; Афон - Дәрыԥшь – 13:3; Аҟәатәи абжьаратә школ №1 - Кәтол – 6:14; Аҟәатәи абжьаратә школ №5 - Адиаспора – 6:8.

Ахԥатәи амш арҭ аицлабрақәа хзыркәшоз мшын. Шьаҿак бжьан ахраҿа аҟынӡа ԥшь-гәыԥк рзы: Аҟәатәи абжьаратә школ №5; Афон; Ҷлоу; Ҭырқәтәылатәи ҳџьынџьуаа.

Аӡәырҩы ахәмарыҩцәа ари амш ргәалашәараҿы иаанхоит, лассы-лассы иргәаладыршәалоит, доусу илша далацәажәалоит, ирҳәалоит афинал аҽны ишауаз ақәа, аха уи ԥырхага рнамҭакәа иаанымгылакәа ишыхәмаруаз, ишашьҭаз аиааира ду ахь иназгоз ампыл хәыҷы.

Астадион аҿы игон амилаҭтә музыкатә рҳәагақәа рыбжьқәа. Аԥсшьара иазыԥҵәаз аамҭа анааи Ҭырқәтәылатәи ҳџьынџьуаа амырзакан ала аԥсуа музыка адырҳәеит, уи иацкәашаз рацәаҩхеит, анаҩс амырзакан иацнаҵеит адаул абжьгьы. Ԥыҭраамҭак игон амузыка абжьы.

Афинал аҿы ахԥатәи аҭыԥ иаԥсахеит Афони, Аҟәатәи абжьаратә школ №5 ргәыԥқәа. Актәи аҭыԥ ааныркылеит Ҷлоуаа, урҭ Ҭырқәтәылатәи ҳџьынџьуаа ириааит 8:6 ҳәа.

Ласcы-лассы ирҳәалоит ихадоу ахалархәра ауп ҳәа. Избанзар минуҭктәи ахәмарра ицәырнагоит ацәанырра бзиақәа, еизнарҳауеит ахәмарыҩцәа рԥышәа. Аиҳабацәа ирҳәалоит «Аиааира агеит аиҩызара» ҳәа. Ииашахаҭаны, ари аицлабраҟны аиҩызара аҭыԥ ҳаракхеит, избанзар аӡәырҩы еибадырит, аиҩызара рыбжьалеит. Ҳџьынџьуаа ракәзар, рҭоурыхтә ԥсадгьыл аҟны аҩызцәа дырҳаит, ирыԥшааит рыжәлантәқәа, ирбеит рыԥсадгьыл гәакьа.

Аимҵакьачара азы аицлабра анхыркәшаха ашьҭахь, ҳџьынџьуаа рзы еиҿкаан аекскурсиатә программа. Аҿар неит Афон Ҿыц, уаҟа иаҭааит Афон Ҿыцтәи аҳаԥы, Аԥсаратәи ашьха ихалеит. Ақалақь аҿы адиаспора ахаҭарнакцәа ирыцлеит аимҵакьачаразы Афон-Ҿыцтәи агәыԥ ахәмарыҩцәа. Урҭ рыхьӡала асасцәа ирырҭеит агәаларшәагатә ҳамҭақәа – ахылԥарчи аҟамеи. Аекскурсиа аҩбатәи амш аҽны Ҭырқәтәылатәи ҳџьынџьуаа аҭааит ақалақь-фырхаҵа Гәдоуҭа, ирбеит аӡиа Рица. Уи аҽны адиаспора ахаҭарнакцәа ирыцын Ҷлоутәи агәыԥ ахәмарыҩцәа.

Ҭырқәтәылатәи ҳџьынџьуаа ирыҭан Аԥсны ишатәылауаау шьақәзырҕәҕәо атәылауаҩшәҟәы.

Ас еиԥш иҟоу аусмҩаԥгатәқәа аҿар реидкылара, русеицура, реиҩызара уҳәа рзы ацҳақәа хырҵоит, аиҳабацәагьы амилаҭтә хәмаррақәа аԥеиԥш шрымоу агәра днаргоит. Уи алагьы ҳмилаҭтә ҷыдарақәа ыӡуам, иҿиалоит, рымҽхакгьы дырҭбаалоит.

Мадина Амҷԥҳа,
ААУ афилологиатә факультет ажурналистика аҟәша ахԥатәи акурс астудент

Харитон Агрба даиааит

Аспорт

Харитон Агрба актәи абжьаратә капан ала IBF Intercontinental и WBA Continental атитулқәа иоуит.

Аргентинеи Алатин Америкеи рчемпион Клаудио Габриель Данефф диааит. Аиԥылара мҩаԥысит сентиабр 6 азы Челиабинск, иаанацҳауеит аҿари аспорти русқәа рзы Аҳәынҭеилакы.

Харитон аринг ахь днеит милаҭтә маҭәала иҽеилаҳәаны, аԥсуа шәа «Аҳаҳаи, амарџьақәа шәеиҵамхан» арҳәауа.

Ҭырқәтәылан– аԥсуа сахьаҭыхыҩцәа

Ацәыргақәҵа

Ҭырқәтәыла, Сҭампыл ақалақь аҿы цәыббрамза 5 – 19 рзы Аԥснытәи асахьаҭыхыҩцәа Адамыр Аршба, Асида Аҳәба, Баҭал Џьапуа, Сабина Кәарацхьелиа, Саида Кәыҵниа, Архип Лабахәуа, Аԥшьа Ҳагба, Диана Хынҭәба, Асҭанда Чамагәуа, Олег Ҽедиа русумҭақәа рцәыргақәҵа мҩаԥысуеит. Абри азы адырра ҟанаҵоит Аԥсны акультура Аминистрра апресс-маҵзура.

«Сҭампыл ақалақь агәаны, агалереиа Барын Хан аҿы цәыббрамза 5 рзы иаатит Аԥснытәи асахьаҭыхыҩцәа русумҭақәа рцәыргақәҵа. Ацәыргақәҵа агалереиа AUADA алархәны еиҿкаахеит. Уи ахаҭарнакра сареи Аԥшьа Ҳагбеи инаҳагӡоит. Асахьаҭыхыҩцәеи Ҭырқәтәылан аԥсуа-адыга жәлар рдиаспора ахаҭарнакцәа Д. Хуважи С. Ергиуни иҳадыргалеит Сҭампыл ақалақь аҿы, ажьырныҳәамза 21, 2024 шықәса рзы иҟалаз атрагедиатә хҭыс, Аԥсны Амилаҭтә сахьатә галереиа маҷӡак ада зегьы ахьалаблыз иазкны ацәыргақәҵа амҩаԥгара. Аԥсны зегьы ари атрагедиа даараӡа ҳгәы ҳнархьит, ҳхьаа ҳацеиҩыршеит Ҭырқәтәылантәи ҳҩызцәеи ҳколлегацәеи. Убас иит ажьырныҳәамза 21 азы иҟалаз атрагедиа иазкны ацәыргақәҵа амҩаԥгара. 10-ҩык Аԥснытәи асахьаҭыхыҩцәа ацәыргақәҵа аҿы усумҭак-усумҭак цәырыргоит – аинсталлиациақәа, аҿыханҵатә усумҭақәа, амҿы иалху аусумҭақәа, акьанџьақәа, аколлажқәа», – еиҭалҳәеит асахьаҭыхыҩ Диана Хынҭәба. Лара ари ацәыргақәҵа амҩаԥгара алзыршаз Аԥсны акультура Аминистрра иҟанаҵаз ацхыраара, иара убас акураторцәеи аҩызцәеи рҟынтәи ироуз адгылаларазы иҭабуп ҳәа лҳәеит.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аҧснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҭел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҭыӡҭыԥ: Аҧсны, Аҟәа ақ, Ажәанба имҩа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазеҭ адҵала иҩым астатиа ахә аредакциа иазшәаӡом. Агазеҭ ахә–20 мааҭ.